

V I E N Y B Ė

1886 • 97TH ANNIVERSARY YEAR • 1983

97 M. 20 N.

192 Highland Blvd.
Brooklyn, N. Y. 11207

1983 M. GRUODŽIO [DECEMBER] 31 D.

Telephone
[212] 277-7257

50 CENTŲ

Sveikinimas su Naujaisiais metais iš Žemaitijos. Po eglute 8 m. amžiaus Vytautas Varapnickas, newyorkiečio Antanavičiaus giminaitis.

LAIKAS

Tokiomis mintimis Juozas Tysliava Vienybėje sutiko 1961 metus. Jos aktualios ir dabar.

Kalbant apie senus ir naujus metus, apie praėjusį ir ateinantį laiką . . .
Laikas. Ką tai reiškia?

Žmonės, kurie stato paminklus sau ir net gyvuliams — arkliams ir šunims, turėtų taip pat pastatyti paminklą laikui. Laikas yra didžiausias dalykas žmogaus gyvenime. Laikas yra brangiausias žmogaus turtas, nors jis nematomas ir neapčiuopiamas.

Bet žmonės, kurie kasdien bėga į darbą, nuolat prašydami jų netrukdyti — "negaišinti laiko", kurie paskui, vėl pakniobstais, skuba namo, kurie kasmet taip džiaugsmingai sutinka naujus metus, tuo būdu ir garbina tą nematomą ir neapčiuopiamą laiką, — laiką, kuris, kaip ir erdvė, neturi nei pradžios nei galo.

Tiesa, lopšio ir grabo gairėmis pažymėtas žmogaus laikas — jo amžius, palyginti, yra gana trumpas.

Bet ir vėl . . . Palyginti žmogaus amžių su efemeriniais vandens vabalėliais, kurie gema ir miršta tą pačią dieną, tai amžinybė . . .

☆ ☆ ☆

Laikas yra mūsų gyvenimas, mūsų vienintelė proga pasiekti tai, ko siekiama — laimės sau, savo šeimai, bendruomenei ir tautai. Nežiūrint to, tūkstančiai žmonių nuolat rūpinasi, kaip "praleisti" laiką . . .

Štai kodėl turėtų būti pastatytas paminklas laikui. Paminklas, kuris savo išraiška garsiai kalbėtų:

— Ne aš bėgu, bet tu, žmogau, skubi, dažnai nemokėdamas manim naudotis.

"Upės stovi vietoje, tik jų vandenys bėga", sako Buddha. Ir mes, lietuviai, bėgdami savo buitės vagomis, stebėdami 1961 skaitmenimi pažymėtą laiką, ne be rūpesčio širdyse teiraujamės dėl ateities to krašto, "kur bėga Šešupė, kur Nemunas teka" . . .

Ką gi šie 1961 metai žada mūsų tėvynei? Ar kartais laikas (ir erdvė) nedirba mūsų, po platųjį pasaulį pasklidusiųjų, nenaudai?

Pagyvensim — pamatysim, pasakytų "šilto ir šalto" patyres lietuviu spaudos bendradarbis.
JUOZAS TYSLIAVA

MIRĖ LIETUVOS DIPLOMATIJOS ŠEFAS STASYS LOZORAITIS

Kūčių dieną, gruodžio 24 d., Romoje mirė Lietuvos Diplomatinijos šefas Stasys Lozoraitis, 85-erių metų amžiaus.

Buvo gimęs 1898 m. rugsėjo 5 d. Kaune. Tėvui Motiejui anksti mirus, našlaičio auklėjimas teko motinai Marijai Jaroševičiūtei, Suvalkų bajoraitei.

Pradėjo mokytis Kaune, kur baigė 4 klases. 1918 m. Voroneže baigė Martyno Yčo gimnaziją. Vėliau, tarnaudamas diplomatinėje tarnyboje, klausė teisės paskaitų Berlyno universitete. Iš Rusijos grįžęs Lietuvon, nuo 1918 m. lapkričio 26 d. tarnavo vidaus reikalų ministerijoje; 1919 m. birželio perėjo tarnauti į ministrų kabinetą kanceliarijos viršininku, nuo 1921 lapkričio ministrų kabineto reikalų vedėju. 1923 m. balandžio įstojo į diplomatinę tarnybą ir buvo paskirtas į Berlyno pasiuntinybę, kur 1925 m. gegužės mėn. buvo pakeltas I sekretorium, nuo 1928 m. pradžios pasiuntinybės patarėju.

1929 gruodžio toms pačioms pareigoms perkeltas į Vatikaną, nuo 1931 gegužės ten pat charge d'affaires.

1932 m. rugsėjo paskirtas centre Kaune politikos departamento direktorium. Po 1934 m. birželio 7 d. sukilimo, pasitraukus D. Zauriui, 1934 m. birželio 13 d. paskirtas Užsienio reikalų ministru. Šias pareigas ėjo ligi 1938 m. gruodžio 5 d.

Lietuvos užsienio politikos vadovybė Lozoraičiui buvo tekusi tuo metu, kai Vokietija ir Lenkija 1934 m. pradžioje buvo sudariusios nepuolimo paktą.

Svarbiausiu uždaviniu Lozoraitis

laikė plėsti Lietuvos santykius su Vakarais ir su Pabaltijo kaimynais. 1934 rugsėjo 12 Ženevoje pasirašė Pabaltijo santarvės sutartį, kurios buvo vienas iš iniciatorių. Toji sutartis iškėlė Pabaltijo kraštų svorį: ypač tai išryškėjo 1934—35 m., kai vyko derybos dėl Rytų Europos saugumo pakto.

Lozoraitis buvo išrinktas vienos Tautų Sąjungos plenumo komisijos pirmininku. Su oficialiais vizitais jis lankėsi Maskvoje, Helsinkyje, Stockholme, Paryžiuje. Londone vadovavo Lietuvos delegacijai Britų karaliaus Jurgio V laidotuvėse ir Eduardo VIII karūnavime.

Nukelta į 15 psl.

VLIKO IR PLB PAREIŠKIMAS

VLIKO ir Pasaulio Lietuvių Bendruomenės Valdybų sudarytų komisijų nariai 1983 m. gruodžio 17 d. Chicagoje pirmam pasitarime veiksmų santykiams išlyginti ir darbams suderinti, praneša, kad komisijų pasitarimai vyko tautos laisvei atgauti didelio rūpesčio dvasioje ir sutarė:

1. VLIKas ir PLB savo tarpusavio santykius grindžia lietuviško solidarumo dvasia ir abipusę pagarbą jų vykdomiesiems darbams.

2. VLIKas ir PLB nesikiša į vienas kito organizacijų pagrindus.

3. VLIKO ir PLB pareigūnai vengia žeminti vieni kitų garbę ir autoritetą.

4. VLIKas ir PLB Valdybos, reikalui esant, tariasi Lietuvos laisvinimo klausimais ir su tuo surištos veiklos derinimu.

5. VLIKO ir PLB bendradarbiavimas ir veiklos derinimas vykdomas per jų Valdybas ar Valdybų atstovus.

6. VLIKO ir PLB Valdybų sutarimu kviečiamos veiksmų konferencijos White Plains konferencijos 1974 metų nutarta tvarka.

Sie susitarimai perduodami tvirtinti VLIKO ir PLB Valdyboms. Eilę kitų klausimų svarstyti Komisija paliko kitam pasitarimui.

Pasirašė: VLIKO Komisijos nariai: Liūtas Grinius, Pirmininkas; Geodoras Blinstrubas; Vladas Šoliūnas.

PLB Komisijos nariai: Alg. S. Gečys, Pirmininkas; Kazys Ambrozaitis; Juozas Danys.

VLIKO Valdyba šių metų gruodžio 21 d. šį pareiškimą patvirtino.

VIENYBĖ

Oldest Lithuanian newspaper in the world.
Established in 1886 by J. J. Paukstys.
Publication number (USPS-659180).

Vienybe is published twice a month by Valerie Tysliava and son Joseph N. Tysliava at 192 Highland Boulevard, Brooklyn, N. Y. 11207. Second Class postage paid at Brooklyn, N. Y. Postmaster: Send address changes to Vienybe, 192 Highland Boulevard, Brooklyn, N. Y. 11207.

Subscription per year \$10.00. By First-Class mail \$25.00.

Staff: Editor: Jonas Valaitis; Managing and Layout editor: Valerie Tysliava; Assistant: Edmund Vaičiulis; Composition: Ann Waivada; Business Manager and Photo editor: Joseph N. Tysliava.

Contributing editors and writers: Dr. Algirdas Budreckis, Demie Jonaitis, Charles P. Kal, Jonas Kiznis, Juozas Kreivėnas, Salomėja Narkeliūnaitė, Edvardas Šulaitis, Vytautas Zalatorius.

Tinkamiausia dovana 1984 metams

Amerikai, Tarybų Sąjungai, kai kurioms Europos, Azijos, Afrikos ir Pietų Amerikos valstybėms 1984-ieji metai gali būti karui ar visuotinei taikai pasiruošimo metais.

Lietuviams 1984-ieji metai bus vadinami VLIKo sustiprinimo metais, prisimenant penkiasdešimtmetį nuo to laiko, kai 1944 m. vasario 16-ąją jis paskelbė savo veiklos deklaraciją.

Tikintiesiems katalikams 1984-ieji jau numatyti ir skelbiami Šventojo Kazimiero metais.

Lietuvių Bendruomenė, 1983-iesiems metams baigiantis, susigriebė bent gruodžio mėnesį paskelbti spaudos mėnesiu, nes 1984-aisiais metais jos laukia jau kiti darbai.

☆ ☆ ☆

Spaudos metai **Vienybei**, visų lietuviškųjų laikraščių močiutei, buvo ir tebėra artimiausi prie širdies. 1984-ieji metai reiškia pasiruošimo metai 1986-iesiems, kai **Vienybe**, jeigu sulauks, minės savo 100 metų sukaktį. Tai įvykis reikšmingas visai lietuvių tautai! Nė vienas lietuviškas laikraštis to amžiaus nesulaukė!

1983-iaisiais metais lietuviškasis pasaulis, vienur labai iškiliai, kitur pusiau tylois ir kukliai paminėjo **Aušrą**, pirmąjį lietuviškoje dvasioje išleistą laikraštį Mažosios Lietuvos žemėje Tilžėje, Ragainėje. Nors **Aušra** trumpai švietė, bet ji sujudo visą patriotiškąją lietuvių visuomenę.

Naujajame pasaulyje, angliakasių rajone, mažam Plymouth, Pennsylvania miestely tuoj gimė mūsų **Vienybe**, pasivadindama **Wienibe Lietuwninku**. Per savo ilgą amžių ji buvo įvairių pažiūrų, bet visada stengėsi eiti **Aušros** praskintuoju keliu — gaivinti lietuvių visais frontais, šviesti lietuvius ne tik Amerikoje, kur spauda buvo pati laisviausia, bet naujagimi laikraštį siuntinėti ir po visą pasaulį.

Per arti šimtą metų **Vienybe** visuomeniniams reikalams, parapijoms, draugijoms, jų susivienijimams, lietuviams pramonininkams, prekybininkams, finansinėms įstaigoms, atskiriems asmenims, siekiantiems mokslo ir geresnio gyvenimo lietuviams paskyrė nesuskaitomus tūkstančius savo puslapių.

Kai kurioms lietuvių įstaigoms-institucijoms padėjo išokti net į milijoninių įstaigų kategoriją, o bemoksliais — tapti pasaulinio masto profesionalais medicinoje, teisėje, technikoje, pramonėje, mene ir kitose srityse. Padėjo kilusiems iš kaimų lietuviams tapti net miestų vadovais.

Prieš 60 metų spaudai talkinti pradėjo ir oro bangomis lietuviškasis žodis — radijas.

☆ ☆ ☆

Dabar tik minutei mėginkime išivaizduoti, kad spaudos informacija, ta komunikacijos priemonė, imtų ir numirtų. Kas įvyktų visame kitame mūsų gyvenime? O kadangi mūsų jau serganti lietuviškoji spauda, kasdien netenkanti skaitytojų, kartu paliečia ir visą mūsų gyvenimą, pribrendo laikas tą spaudą ir radiją jau pradėti gydyti, surasti vaistų, jei ne visai iš mirties išgelbėti, tai bent tą mirtį nukelti nors keliomis dešimtėmis metų. Nukelti bent iki to laiko, kada kaip nors vėl bus galima plačiau su lietuvių tautos kaminu, arba, kaip dabar jau vadinama, šaknim, su mūsų numylėta Lietuva arčiau bendrauti ir iš jos gauti to mums taip reikalingo lietuviškojo elektryno — vaistų mirštančiai dvasiai gaivinti . . .

☆ ☆ ☆

Bet iki tai įvyks, vaistų reikia ieškoti pas savuosius. Iš visų turtingiausiųjų — mūsų pramonininkai, prekybininkai pagelbsti spaudai, bent dalį išlaidų apmokėdami skelbimais. Geradariai skaitytojai padeda aukomis, ypač švenčių laiku, susipratę patriotiniai lietuviai — gelbsti savo palikimais, didžiosios organizacijos — visokiausia talka, patriotų lietuvių vadovaujami prasisiekę bankeliai — finansine parama, lengvomis paskolomis, skelbimais.

☆ ☆ ☆

Patį turtingiausioji lietuvių instancija šiandien lietuvių Fondai, kuriuose sudėta tūkstančių lietuvių sunkiai uždirbti pinigai ir santaupos.

Fondai atliea gražų darbą, iš nuošimčių kasmė paskirstydami nors ir nedideles sumas aukų įvairiems lietuvių kultūriniais reikalams, menui, mokslui, dailei ir augeliui kilnių reikalų, bet tik ne spaudai, ir ne radijui!

Ar spauda ir radijas begali išsilaikyti tik pabaigoje 1983-ųjų metų lietuvių Bendruomenės paskelbtais, kad ir vienos didžiausių organizacijų,

Girnakalis

IŠ KAIRĖS IR IŠ DEŠINĖS

REZOLIUCIJŲ NIEKALAI

Eina kalba apie VLIKo seimo rezolucijas, kurios prasideda labai iškilmingai: — Vyriausiojo Lietuvos Išlaisvinimo Komitetą sudarančių grupių atstovai, susirinkę 40-ties metų sukaktuviniam Seime, Southfield-Detroit, Mi. 1983 m. lapkričio 12-13 dienomis, priėmė sekančius nutarimus—

O tie nutarimai tokie:
Lietuvių tautos reikalais:

1. Seimas didžiuojasi mūsų tautos patvarumu . . .
2. Seimas su giliu liūdesiu primena sovietų genocidinę politiką . . .
3. Seimas smerkia ir protestuoja prieš sovietų vykdomą Lietuvoje tikinčiųjų diskriminaciją . . .

Lietuvių bendradarbiavimo reikalais:

1. Yra reikalinga politinių veiksmų sutartina ir suderinta veikla,
2. Seimas kviečia spaudą ir veikėjus vengti piktos kritikos . . .
3. Seimas sveikina VLIKo, ALTo ir JAV Lietuvių Bendruomenės susitarimą . . .

VLIKo darbų reikalais:

1. Seimas užgria VLIKo valdybos darbus . . .
2. Vienas pagrindinių uždavinių yra laisvinimo organizacijos ir veiklos tęsimą atsižvelgiant į laiko ir sąlygų reikalavimus . . .
3. VLIKo Taryba ir Valdyba, vykdydama ir plėtodama savo veiklą—
 - a. stiprintų kovą už žmogaus ir tautų pagrindines teises ir laisves,
 - b. veiktų, kad pasyvi Lietuvos okupacijos nepripažinimo pozicija būtų pakeista į aktyvią ir veiksmingą akciją,
 - c. skatintų lietuvių visuomenę organizuoti priemones per teikti tautai vakarų demokratinę valstybių, apjungusių Europos bendruomenėje, atsiekimus . . .
 - d. organizuotų demokratine akciją ir antikomunistinę veiklą,
 - e. daugiau dėmesio skirtų Seinų krašto ir Gudijos lietuvių . . .
 - f. siektų tampsresnių santykių su lietuvių organizacijomis . . .

VLIKo 40-ties metų sukakties reikalais:

1. Seimas 1983-4 metus skelbia VLIKo sukaktuviniais metais (ir šia proga prašo pinigų),
2. Seimas priėmė atskirą pareiškimą dėl Lietuvos bylos padėties. Sveikinimai ir padėkos:

1. Seimas sveikina . . .

2. Seimas dėkoja . . .
3. Seimas reiškia didelį dėkingumą . . .
4. Seimas didžiai vertina . . .
5. Seimas dar kartą dėkoja . . . ir dar kartą . . . ir dar kartą . . . (ir t. t.)

VLIKo seimo nutarimų punktus trumpinau (suinteresuotiems linkiu juos susirasti ir pasiskaityti pilnuoj). Ir vis beveik nieko naujo, kas nebūtų buvę panašiuose "nutarimuose" paskelbta prieš kokį trisdešimtmetį, ko nebūtų mūsų dienų laikraščiai prisigraudėję ir kitus prigraudėję ligi įkyrumo.

Kam šis seimas buvo reikalingas? Prieš pusmetį savo jėgą Chicagoje demonstravo PLB, gal tai buvo dyglys vlikininkams būtinai pademonstruoti ir savo "jėgą". Bet išėjo priešingai: VLIKas dar tebeturi gan plačią savo publiką, bet šiaip jis pasirodė ir senstelėjęs ir išsisėmęs.

Kovą už tėvynės laisvę (ir dar daugiau — už tautos išlikimą ir ateitį) veda lietuvių kamienas pačioje Lietuvoje, Nemuno krašte. Šiuose reikaluose išsivijęs uždaviniai irgi labai dideli, bet ką su tuo turi bendro vieno ar kito veiksmo senatvė ar negalės?

PUČIA MIGLA

Prietemomis sode ant suoloelio sėdi jis ir ji. Įsimylėję ligi ausų, ir dar daugiau . . . Jis:

— Aš pasirengęs gražiausią žvaigždę nurašyti nuo dangaus ir ja papuošti tavo krūtinę . . .

Ji (apsalusi):

— Mmm . . .

Tokia idilija. Mes gi esame tikri, kad tas berniokas žvaigždės nurašys . . . Bet lietuvių visuomeniniame gyvenime tokių žvaigždės rašytojų gausu. Pav., reorgų keliu nuėjusi Cicero LB valdyba 1973.II.23 **Drauge** paskelbė toki žvaigždžių raškymą:

— Apylinkės valdyba dės visas pastangas, kad LB būtų visų ir visiems tautinio atsigavimui ir kūrybinio išsiskyto vieta, lietuvių kultūros ugdymo veiksnys.—

— Ypatingą dėmesį kreipsime į lituanistines mokyklas, visomis savo išgalėmis joms padėsime ir stengsimės sudaryti palankiausias darbo sąlygas tiek mokytojams, tiek mokiniams. Rūpinsimės ir teiksime visokeriopą paramą veikiančioms lietuvių organizacijoms,

Tęsiama 3 pusl.

spaudos metais, kai tos paramos tik iš paskelbimo nieko negaunama arba gaunami tik trupiniai? . . .

Būtų gražu, 1984-ųjų m. proga, kad lietuvių Fondai ir išsigalintys spaudą paremti išpareigotų surasti būdų laikraščius užprenumeruoti kaip dovaną neišsigalintiesiems spaudos prenumeruoti. Laikraščiai pasiektų ir tuos neturtinguosius, o Fondai paremtų laikraščius. Laikraščiai ir skaitytojai savo keliu Fondus prisimintų ir atsigavę juos pačius paremtų savo inaisais, o spauda, gavusi didesnį skaičių skaitytojų, turėtų galimybės savo turinį pagerinti. Aukos radijams padėtų turiningesnes, meniškesnes programas perdavinėti, kas paskatintų daugiau lietuvių programas klausyti. Tai išeitų į gerą ne tik patiems skaitytojams ir radijų klausytojams, bet ir visiems lietuviškiems reikalams, kuriais sielojamės įmant Fondus ir pačią Bendruomenę.

Jonas Valaitis

STEBĖTOJO PASTABOS

Išskirtino dėmesio susilaukė, tačiau lietuviškai nekalbantis žurnalistas T. Brazaitis, kilęs Cleveland, Ohio. Jis lietuviams buvo beveik nežinomas: pagarsėjo, kai lankėsi Tarybų Sąjungoje (trumpai buvo ir Lietuvoje) ir po to parašė straipsnių seriją **Cleveland Plain Dealer** dienraštyje (jis yra šio laikraščio atstovas Washington).

Įdomu tai, kad Clevelando Lietuvių klubas \$500 premiją šiemet paskyrė kaip tik T. Brazaičiui (jį padalinamas tarp dviejų žmonių). Apie šios premijos įteikimą **Dirva** taip rašė:

„Tomas Brazaitis, priėmęs premiją, savo žodį pasakė angliškai (jis yra antros kartos lietuvis). Prisiminęs savo trumpą žurnalistinę viešnagę Vilniuje, jis tęsė: „... Ji (anglų kalba rašytos literatūros vertėja) gyveno sapnu kada nors pamatyti tą pasaulį, apie kurį ji skaitė knygose. Knygos (anglų kalba rašytos) jai suteikė progą pažinti kitus pasaulius, tačiau jai niekada nebus leista į juos keliauti. Bet ji gyveno tuo sapnu. Daugelis čia esančių gyvena sapnu, kuriuo, tiesa, ir aš gyvenu, kad kada nors matysime Lietuvą laisvą ir nepriklausomą.“

Premijos įteikimo metu jis buvo pristatytas kaip išeiviams lietuviams labai nusipelnęs žmogus, kuris, kaip atrodo, norėjo įsisteigti jo kraujo žmonėms išeivijoje.

Kitokią nuomonę apie jį galėjome susidaryti, skaitantieji **Gimtajį Kraštą** iš Vilniaus. Ten cituojamas jo pokalbis su APN korespondentu S. Ostrumov. Čia mūsų tautietis jam taip išdėstė:

„Tarybų Sąjungoje lankiausi pirmą kartą. Labai patenkintas kelione po jūsų šalį. Didžiausią išpuolį paliko tarėbinių žmonių pagarba karo aukų atminimui. Ir tai supran-

tama. Niekieno patirti nuostoliai neprilygsta jūsų liaudies netekčiai.

Nors mes taip pat kovojome kaip sąjungininkai, tačiau karas visiškai nepalietė Jungtinių Valstijų teritorijos: pas mus nebuvo sugriautas joks miestas, nesubombarduotas nė vienas namas. O TSRS buvo padaryta milžiniška materialinė žala.

Lankydamasis kai kuriuose Tarybų Sąjungos miestuose, mačiau, kad visur statoma daug gyvenamųjų namų. Man patiko, kad jūs stengiatės restauruoti senovinius pastatus, architektūros paminklus, taip išsaugodami dalelytę savo istorijos... .

... Clevelande, kaip ir kituose JAV miestuose, smurtas, žmogudystės, plėšikavimas bei kiti nusikaltimai — rimta problema. O Irkutske, bet kuriuo paros metu būdamas gatvėje, jaučiausi visiškai saugus.

Vienas žodžių, kuri, keliaudamas po TSRS, greitai išmokau, — „taika“. Visiems tarybiniais žmonėms aš linkiu taikos.

Mano nuomone, stiprinti taiką Žemėje, užmegzti gerus santykius tarp mūsų šalių įgalintų dažnesnis bendravimas. Apie viską, ką pamačiau TSRS, parašysiu savo laikraštyje, tai padės mano tėvynainiams geriau suprasti jūsų šalį.“

Už sovietiniam korespondentui tokį pareiškimą, atrodo, kad jis turėjo gauti nemažesnę premiją už clevelandiečių... .

Neseniai Chicagoje praėjo taip vadinamas VI Lietuvių Teatro festivalis. Jame buvo tik 4 teatriniai vienetai iš JAV ir Kanados. Čia pirmą kartą nedalyvavo Chicago atstovų. Ta proga VI. Būtėnas **Draugo** dienraštyje (gruodžio 3 d.) diskutavo mintį, kodėl taip atsiti-

Iš kairės ir iš dešinės

Atkelta iš 2 psl.

ypač jaunimo: sporto, tautinių šokių grupėms, chorams ir t. t. —

Betgi šis žvaigždžių rašymas (atseit „rūpesčiai“ ir „parama“) reiškė pradžią tos kolonijos lietuviško kultūrinio gyvenimo smukimo, dabar priėjusio jau agoniją. Kadais stipri lietuvių kolonija jau baigia išgyventi jaunesnių šeimų pabėgimą, kolonijoje jau vyrauja kitataučiai. Parapija jau neturi lietuvių klebono, o tik administratorių, kuris turi parapijines skolas ir parapijos pastatų kiaurus stogus, jau ir vargonininko neturi. Kur gi dingio tos gražios lituanistinės mokyklos, organizacijos ir chorai?! ... Žvaigždės taip ir liko nenurašytos... .

Chicagoje neseniai pasirodė naujas lietuviškas žurnalas **Tautos gyvybė**. Redaktorė ir leidėja — jau pagyvenusio mergina, vienam asmeniui — dainininkė, poetė, belėtristė, laikraštinių, reorganizuotų organizatorių ir pagaliau — susirūpinusi „Tautos gyvybė“. Manding, visos kultūrinio gyvenimo sritys ir gražios ir labai reikalingos, bet merginoms pats didysis lietuviškos taut-

tos gyvybės uždavinys ir pareiga — sudaryti geras šeimas ir tautos gyvybę didinti pirmoje eilėje lietuvišku prieaugliu. Kas, kas, bet žurnalas ir jame diskusijos su Kairiu ir Antanaičiu čia nėra koks anos pačios svarbiausios pareigos pakaitalas.

Čia apsistojau prie poros pavyzdžių. Dar būtų galima priminti vyriausiojo vlikininko užtikrinimus, kad tėvynė bus greitai laisva. Kokia graži žvaigždėlė ta laisvė, bet ligi jos kelias nėra artimas.

Senovėje žydams švietė Pažadėtosios Žemės viltys, bet buvo toks Dievo lėmimas, kad nė vienas Aigiptą palikusių ir po dykumas klajojusių nesulaukė tų vilčių įsikūnijimo. Mums irgi šiais laikais nėra jokio reikalo ramintis miglų pūtimu. **Daug naudingiau tvirtintis tautinėse pozicijose taip, kad kada nors nuskambėjus nelaisvų tautų išsilaisvinimo šūkiams, iš visų pasaulio kampų būtų kam atsilipti lietuviškai:**

— Mes tebesame gyvil

Tuo tarpu pasitinkame 1984-sius metus. Linkiu visokių atitinkamų laimėjimų kiekvienam juos sutinkančiam.

Kalėdų Švenčių ir Naujųjų Metų proga

Didžioji Užgimimo šventė teuzdega visus lietuvius jungtinėmis jėgomis uoliai siekti, kad greičiau užgimtų laisvė pavergtiesiems broliams tėvų žemėje — Lietuvoje. Naujieji Metai teneša naujas viltis, kad laisvės pergalė sušvistų brangioj nepriklausomaj Lietuvoj. Mūsų jėgos, mūsų laikas ir mūsų lėšos tebūnie skirti tam didžiajam nepriklausomybės atgimimui. Švenčių proga sveikiname visus, pasišventusius šiam didžiam siekimui.

AMERIKOS LIETUVIŲ TARYBA

Lietuvos Pasiuntinybės ir savo vardu nuoširdžiai sveikinu visus JAV lietuvius Šv. Kalėdų ir Naujųjų Metų proga.

Esu nuoširdžiai dėkingas spaudai, veiksniams, organizacijoms ir visiems geros valios lietuviams už ryžtingą veiklą Lietuvos Nepriklausomybės bylos labui ir už dosnias aukas Lietuvos Pasiuntinybės namo remonto reikalams.

Linkiu, kad 1984 metai būtų visiems sėkmingi asmeniškai ir atneštų naujų prosvaisių Lietuvos laisvės byloje.

DR. STASYS A. BAČKIS
LIETUVOS ATSTOVAS

ko. Jis užsiminė apie „vieną iš pačių ryškiųjų dabarties lietuvių scenos karalių“ Joną Kelečių, kuris „yra pajėgus vėl ką nors naujo išvesti scenon“. Tačiau Būtėnas abejoja, „ar VI Teatro rengėjai jį prisiminė, ar kvietė?“

Savo rašinyje Būtėnas atidengė ir kitą paslaptį, kurią girdėjo iš paties Kelečiaus. Jis taip rašo:

„Jonas atvėrė ir vieną ne taip jau malonų reikalą. II Pasaulio Lietuvių dienų rengėjai Chicagoje praėjusią vasarą buvo jį prisiprašę ką nors naujo išvesti į sceną „Aušros“ šimto metų sukakties minėjimo vakare. Jonas Kelečius, labai nuoširdžiai dr. P. Kisieliaus ir kitų prašomas, sutiko. Buvo paruoštas tekstas, susitarta su amerikiečių teatre veikiančia profesionalė akto Ingrida Blekyte ir kitais. Žodžiu, pasiryžo scenoje „Aušros“ sukaktį įamžinti visu galimu meniniu kūrybingumu. Kuogi tas įdomus užmojis baigėsi? Tuo, kad Jaunimo centre nebebuvo galima rasti kampo repeticijomis. Norint profesionaliai pasirodyti ir atitinkamai apipavidalinti scenoje, repeticijų reikėjo nemažai.“

Čia tikrai skamba pritrenkiantieji. Ne taip jau reikšmingai nelie-

tuviškai operai pastatyti buvo išmesta apie šimtas tūkstančių žaliukų, tačiau lietuviškam teatrui buvo pagailėta gal kokios vienos tūkstantinės išnuomoti kampelių repeticijomis. Žinoma, jeigu būtų stotoma. Kairio kokia nors nelabai juokinga komedija, tai visko, be abejo, būtų atsiradę. Bent taip kai kurie pikti liežuviai kalba.

Ir pagaliau lietuvių moterų jausmus kutenanti žinia: Amerikos Taurę laimėjusios australiečių jachtos vadovo — inž. John Bertrand žmona yra tikra lietuvaite — Rada Padgurskytė iš Melbourne.

Varžybos, kurios sukėlė ne tik Ameriką bei Australiją ant kojų, vyko netoli Bostono—Rhode Island. Australiečiai baigminėse varžybose įveikė amerikiečius 4-3 ir nusivežė namo šią labai svarbią laimėtojų taurę. O prieš grįžtant į Australiją laimėtojus priėmė pats Amerikos prezidentas Reagan.

Čia, be abejo, svarbią rolę suvaidino ir, tikriausiai šviesiaplaukė Rasa, kuri savo pagarsėjusį vyrą — australiečių jachtos skiperį stipri-

[eš.]

A. A. STASYS LOZORAITIS 1898 — 1983

Lietuvos Respublikos vyras: Užsienio reikalų ministeris (1934—1938), Lietuvos nepaprastas pasiuntinys ir įgaliotas ministeris Italijoje (1939—1940), Lietuvos Respublikos diplomatinės tarnybos užsienyje šefas (1940—1983).

Lietuvių tauta pagarbiai prisimena ir liūdi netekus iškilaus valstybininko.

Pasaulio Lietuvių Bendruomenė reiškia nuoširdžią užuojautą velionio žmonai p. Vincentai Lozoraitienei, sūnui, Lietuvos atstovui prie Šv. Sosto, Stasiui Lozoraičiui, jr., sūnui Kaziui Lozoraičiui su šeima, ir visiems giminėms bei artimiesiems.

PASAULIO LIETUVIŲ BENDRUOMENĖS VALDYBA

IŠ ALTO VALDYBOS VEIKLOS

Amerikos Lietuvių Tarybos valdyba gruodžio 2 d. savo būstinėje posėdžiavo, pirmininkaujant dr. Kaziu Šidlauskui. Jis painformavo apie sėkmingą VLIKO seimą, kuriame dalyvavo ALTO valdybos nariai: inž. Gr. Lazauskas, M. Pranevičius, dr. Vl. Šimaitis, T. Blinstrubas ir pats pirmininkas dr. K. Šidlauskas. Nušvietė iškilusį planą, kad būtų siekiama Jungtinėse Tautose turėti savo stebėtojų atstovybę. Parašytas laiškas Valstybės sekretoriui dėl kliudymų vykdyti Washingtono įstaigų nutarimą, kad valstybinių įstaigų naudojamuose žemėlapiuose būtų atžymėti Pabaltijo valstybių ribos su įrašu, jog jų inkorporavimas į Sovietų Sąjungą nėra JAV pripažįstamas. Valstybės D-tas dar to nedaro.

Amer. Liet. Tarybos sekretorius inž. Gr. Lazauskas painformavo, kad lietuvių įstaigos ir vadovaujantieji žmonės Washingtone šiam dr. K. Šidlausko raštui, liečiančiam žemėlapius, šiltai pritaria. Inž. Gr. Lazauskas painformavo apie gautuosius ALTO centro įstaigoje įvairius raštus. Pranešė, kad dabar Lietuvių teisėms ginti komitete ALTui atstovauja dr. Vl. Šimaitis ir inž. Gr. Lazauskas.

Inž. J. Talandis papasakojo apie Baltuosiuose Rūmuose pasitarimą Grenados įvykių klausimu. Pažymėtina, kad Washingtono žmonės įvairių etninių grupių vadovaujantiems asmenims davė suprasti, jog jie turėjo progos pažinti komunizmą praktikoje ir dabar reikia, kad jie tą savo patyrimą plačiau perteiktų amerikiečių visuomenei. Tai, Washingtonas mato etninių grupių žmonėms ypatingą vaidmenį ir laukia šioje srityje veiklos.

Inž. J. Talandis painformavo apie išpūdingą latvių nepriklausomybės minėjimą Chicagoje, kuriame buvo suaukti JAV kongreso ir tautinių grupių vadovaujantieji žmonės. Toks pabendravimas reikšmingas, lietuviai irgi turėtų tuo pasekti.

Dr. J. Valaičiui pasiūlius, demokratų partijos atstovas ALTe St. Balzekas pakeltas į vicepirmininkus, kaip tai buvo anksčiau padaryta ir su respublikonų atstovu inž. J. Talandžiu.

Aptarti Amerikos Lietuvių kongreso šaukimo reikalai.

Be suminėtųjų, posėdy dalyvavo dr. L. Kriaučiūnas, inž. V. Nauadžius, adv. A. Domanskis, M. Pranevičius, E. Smilgys, R. Tričytė, I. Blinstrubienė, kun. J. Prunskis.

SPECIALUS KOMITETAS PABALTIO REIKALAMS

Kongrese veikia vadinamas Ad Hoc komitetas Pabaltijo valstybių ir Ukrainos reikalams. Jį organizuojant ir plečiant prisidėjo Jungtinis Pabaltiečių komitetas Washingtono. Ad Hoc komitetas pernai ir šiemet pasiūlė Pabaltijo laisvės rezoliuciją, parėmė kongreso rezoliuciją dėl išlaisvinimo Vytauto Skuodžio ir estų disidentų Mart Miklus. Vienas buvusių šio komiteto pirmininkų — Charles Dougherty prisidėjo prie pravedimo nutarimo, kad nebūtų skiriama lėšų gaminimui tokių žemėlapių, kuriuose Pabaltijo valstybės nėra reikiamai atžymėtos, kaip tokios, kurių inkorporavimo į Sovietų Sąjungą JAV nepripažįsta.

Ad Hoc komiteto nariai pasirašė Sovietų Sąjungos prezidentui laišką, reikalaujanti laisvo apsisprendimo teisės įgyvendinimo Pabaltijo valstybėse. Komitetas informavo apie Pabaltijo padalinį CIA institucijoje. Šis komitetas prisidėjo orga-

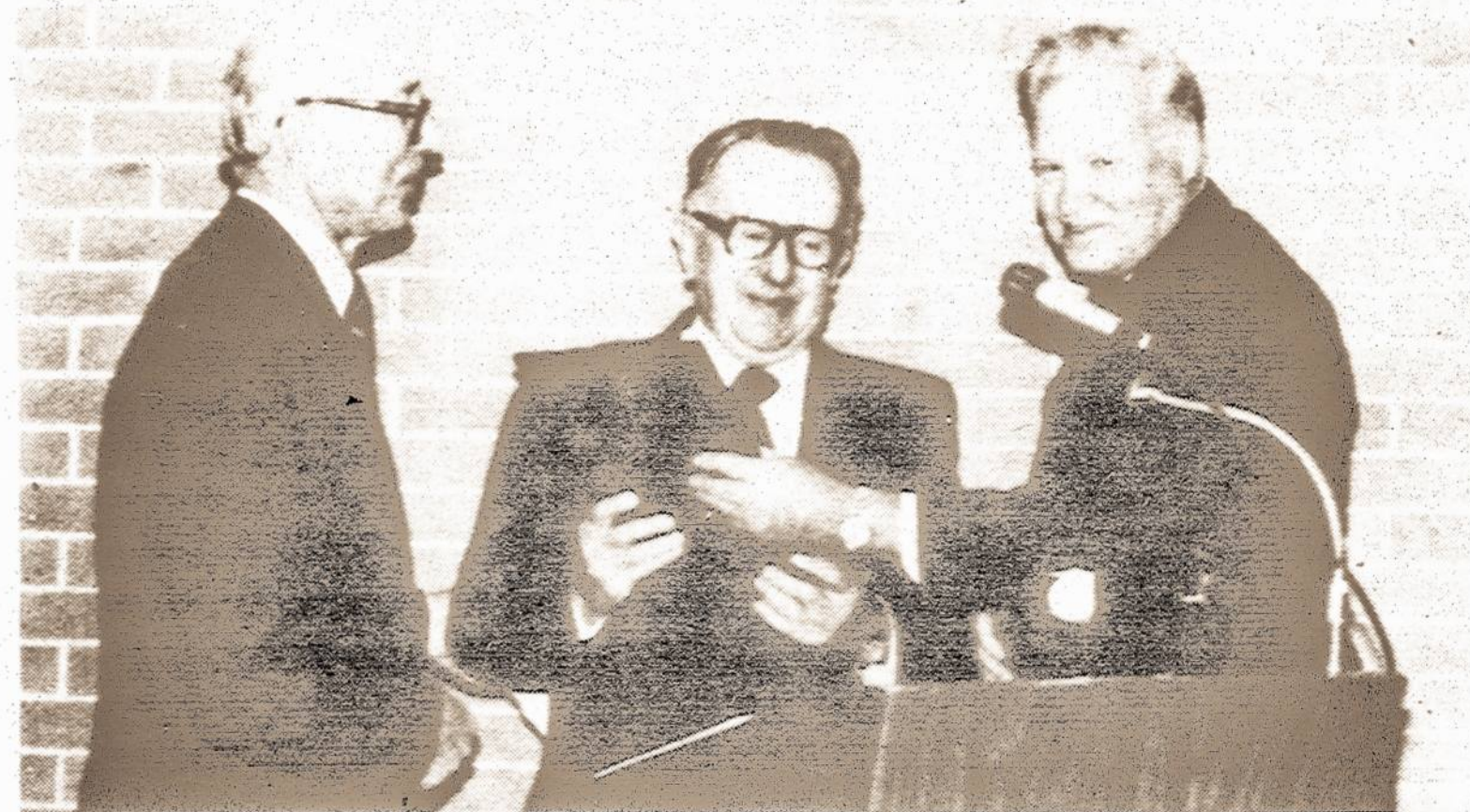
nizuojant apklausinėjimus apie žmogaus teisių laužymą Estijoje. Ad Hoc komiteto nariai kreipėsi į JAV informacijų agentūros direktorių Charles Wick, kam buvo išleistas "America Illustrated" numeris, skiriant jį paminėti 50 m. sukakčiai nuo diplomatinio santykių užmezgimo tarp JAV ir Sovietų Sąjungos.

Į Ad hoc komitetą jau įsijungė 97 kongreso nariai. Lietuviai skatinami pasiteirauti savo valstijos kongresmenų, ar jie jau į Ad Hoc komitetą įsijungė ir jeigu ne, paskatinti, kad įsijungtų.

Erdvilas Masiulis, architektas, Lietuvos teisingumo ministro Boleslovo Masiulio ir Katerinos Gustaitytės vienas iš trijų sūnų, po ilgos ir sunkios ligos mirė Australijoje. Liko žmona Erika su dukra. Jo architektūriniais darbais daugiausia puošėsi Beverly Shores, Inc. lietuviai.

Per Lietuvių Dienas Clevelande su savo darbais dalyvavo jaunieji menininkai. Iš k. į d.: Palubinskaitė, Miškinytė, Blynaitė, Čiurlionis ir Kizevičius.

Jurgiui Malškiui, 12 m. vadovavusiam LB Clevelando apylinkės valdybai, įteikiama garbės sveikinimas ir plaketė. Kairėje: LB apylinkės pirm. V. Čyras ir deš. LB Kult. reikalų pirm. V. Mariūnas. Vlado Bacevičiaus nuotr.

KLB Krasto Tarybos suvažiavimas

Gruodžio 3—4 d. Toronto Lietuvių Namuose KLB krašto tarybos suvažiavime dalyvavo 58 atstovai ir 8 svečiai.

Suvažiavimą žodžiu sveikino: PLB valdybos pirm. V. Kamantas, VLIKO vicepirm. V. Jokūbaitis, raštu — gen. konsulas dr. J. Žmuidzinas ir JAV LB centro valdybos pirm. dr. A. Butkus.

KLB krašto valdybos pirm. J. Kuraitė-Lasienė paminėjo valdybos darbus ir kad sekančiai valdybai palieka \$15,000.

Valdybos išd. J. Krištolaitis pranešė apie valdybos lėšas. J. V. Danys informavo apie visuomeniniams reikalams komisijos darbus, A. Sungailienė kalbėjo apie kultūros komisijos atliktuosius darbus. Irena Ross-Grabošaitė pranešė apie švietimo reikalus.

V. Sakalas kalbėjo apie šalpos darbus — apie lietuvių jaunimą — KLJS pirm. S. Beržinytė.

Kanados Lietuvių Komiteto Žmogaus Teisėms Ginti pirmininkė dr. M. Uleckienė pranešė apie jo atliktuosius darbus.

Apie Kanados Lietuvių Fondą kalbėjo H. Stepaitis. Fonde yra 1100 narių ir \$550,000. Išmokėta \$200,000 paramos lietuviškoms organizacijoms.

Apie Tautos Fondą pranešimą padarė A. Firevičius. 1938 m. TF centrui įteikta \$60,000. Jaunimui duota \$200. Kanadoje veikia 20 atstovybių įgaliotinių.

Panašia tvarka ėjo ir apylinkių pranešimai. Iš Londono veiklos pranešimo sužinota, kad užsidarė šeštadieninė mokykla, nes pritrūko mokinių.

Platesnis pranešimas buvo iš Toronto. Jį padarė adv. A. Pacevičius. Paskutinis pranešimas buvo pirmininko J. Žiūraičio iš Oakvillės. Kanados Lietuvių Dienų klausimo neišsprendė. Pagal eilę tą dieną turėtų rengti St. Catharines apylinkė.

Į Tarybą išrinkti: Vytautas Bireta, Algis Pacevičius, Ramūnė Jonaitienė-Sakalaitė, Rasa Kurienė-Lukoševičiūtė, Herbertas Stepaitis ir Juozas Krištolaitis.

Kontrolės komisija palikta senoji: M. Chainauskas, R. Vilembrekas ir A. Švilpa. Paliktas ir senasis garbės teismas: dr. V. Pavilanis, J. Adomaitis, R. Išganaitis, B. Staškevičius ir V. Kačergius.

Arizona valstijos lietuviai šiemet pirmą kartą dalyvavo tarptautinėje Kalėdų šventėje, kur išstatyti įvairių tautų kalėdiniai papuošalai. Lietuvių grupei vadovavo Viktorija Zakarienė, Lietuvių Bendruomenės kultūriniam reikalui atstovė. Papuošalus paruošė M. Edalienė, I. Ambraškienė, O. Dvaranauskienė, E. Josen, S. Rūkštelienė, S. Ruseckienė ir B. Strikauskienė. Eglutės išstatytos Valley National Banko patalpose.

Vienybė, 1983 m. gruodžio 31 d.

Kalėdų ir Naujųjų Metų proga

Sv. Kalėdų ir Naujų 1983 Metų proga sveikiname visus JAV lietuvius, nuoširdžiai linkėdami sveikatos ir asmeninės laimės.

Šia proga dėkojame visiems už Lietuvių Bendruomenės darbų parėmimą, tikėdami šios paramos susilaukti ir 1984 metais.

JAV LIETUVIŲ BENDRUOMENĖS
KRAŠTO VALDYBA

LIETUVIAI LENKIJOS PAMARYJE

Toki pavadinimu Lenkijos lietuvių draugijos leidžiamoje Aušroje A. Suraučius parašė išsisa straipsnį. Čia jis dedamas sutrumpintai.

Dauguma apsigyvenusių Pamarėje lietuvių — tai pirmųjų pokario ir vėlesniųjų — 1956-1959 metų repatriantai. Pirmoji — 1945-1947 metų repatriacija apėmė ne tik Vilniaus kraštą, buvusį 1920-1939 metais Lenkijos ribose, bet ir visą Lietuvą, kaip ir visą Tarybų Sąjungą, kur gyveno lenkų tautybės žmonės ar tarpkarinės Lenkijos piliečiai, be tautybių skirtumo.

Todėl Lenkijos Pamarėje sutinkama ir panevėziečių, ir alytiškių, kauniškių ir ukmergiečių, net suvalkiečių ir žemaičių. Tarp jų nemaža grynai lietuviškų, mažiau mišrių šeimų. Gana gausią grupę sudaro lietuviai, kuriuos atbloškė į Pamarį karo audros ar pirmaisiais pokario metais judėjimo srautas vakarinių žemių link.

Kur lietuvių esama

Gdanske, Ščecine, Slupske, Pamario miesteliuose ir kaimo vietovėse gyvena lietuviai, buvę Lenkijos Liaudies kariuomenės kariai. Pasitaiko lietuvių, kariavusių lenkų daliniuose ties Tabruku, prie Monte Cassino, Prancūzijoje ir Olandijoje; karui pasibaigus, keliavo jie namo, bet užsiliko Lenkijoje ir čia dabar gyvena.

Yra lietuvininkų iš Klaipėdos krašto. Didėjančią grupę sudaro lietuviai iš Seinų-Punsko krašto; kai kurie buvo nuo pasienio išvežti su šeimomis, ne visi pasinaudojo leidimu grįžti į savo kraštą ir įsikurti nualintuose ūkiuose: dabar tos grupės daugumą sudaro jauni specialistai, suradę darbą Gdanske ar Ščecine. Didesniuose miestuose lietuvių skaičių didina lietuviai studentai ir atliekantieji karo prievolę, daugiausia nuo Punsko ir Seinų.

Trimiestyje ir Slupske gyvenama lietuvių-stutthofiečių, kurie, nuo pirmųjų išsivadavimo dienų įsijungę į atkuriamąjį šio krašto gyvenimą, čia ir užsiliko. Dalis Pamario lietuvių emigravo į vakarus. Yra lietuvių, nutekėjusių į Švediją.

Įvairios profesijos

Galima susidaryti tik apytikrą vaizdą Pamario lietuvių pasiskirstymo profesijomis. Pirmaisiais pokariniiais metais dauguma gyveno kaimuose ir miesteliuose. Buvo daug lietuvių ūkininkų, kai kur po keliolika lietuviškų šeimų viename kaime. Dar prieš keliolika metų Guda Wielka prie Ščecino buvo vadinama lietuviškuoju kaimu. Lietuvių apgyvendinti ūkiai išsiskirdavo pavyzdinga tvarka ir dideliu gamybos našumu. Jaunoji karta, baigusi mokslus, apsigyveno miestuose, o senstelėję tėvai, pardavę ūkius arba perteikę valdžiai, nusekė vaikų pėdomis.

Šiuo metu dar pasitaiko vienur kitur individualus lietuvių ūkis, bet daugiau yra lietuvių valstybinių ūkių darbuotojų, žemės ūkio specialistų, kaimo mokytojų.

Gyvenantieji miestuose — tai aukštųjų kvalifikacijų darbininkai, amatininkai, tarnautojai, pramonės ir prekybos darbuotojai.

Pagal specialybes bene gausiau Vienių, 1983 m. gruodžio 31 d.

Lenkijos administracinis žemėlapis. Jo fone stambesnėmis raidėmis užrašyti miestai ir miesteliai, kuriuose susispietę lietuviai. Ypač atkreiptinas dėmesys į Pamario vietoves [viršuje], apie kurių lietuvių kalbama rašinyje.

sia yra inžinierių grupė, gydytojų mažiau, bet užtat nemaža sveikatos tarnyboje lietuvių medicinos sesučių, laborančių bei administracijos darbuotojų.

Pasitaiko ir miškininkas, ir kunigas, ir jūrų karininkas, ir smiltynų dzūkelis, tapęs Baltijos žveju. Yra keletas dėstytojų aukštosiose mokyklose, keli teatro ir muzikos profesionalai.

Lietuvių veikla

Visuomeninis ir kultūrinis Pamario lietuvių gyvenimas daugiau kaip trisdešimties metų tarpsnyje reišėsi įvairiai. Apsprendė tai visuomeninių ir ūkininių procesų dinamika, besikeičiančios buities sąlygos. Nuo 1945 iki 1957 metų, ypač šio tarpsnio pradžioje lietuviai gyveno labiau susibūrę. Lietuviškos bendruomenės buvo labiau pastebimos dėl dar menko kalbos mokėjimo, gyvo savosios kultūros, papročių ir įpročių puoselėjimo; buvo dar stiprus suaugusių žmonių ir jaunimo ryšys su palikta tėvyne.

Iš Vilniaus krašto ir lenkų vis dar vadinamos kauniškės Lietuvos (Lietuvos valstybės teritorija iki 1939 metų) atsivežė dalį savo kilnojamo turto. Buvo tai veislinės karvės, traktėrių ir sunkesnės veislės arkliai, ūkio įrankiai, net kai kurios ūkio mašinos, namų apyvokos daiktai, pasiimta su savimi daugiau lietuviškų audinių ir kitų medžiaginių kultūros vertybių, ne-gu lietuviškų knygų, meno paveikslų, plokštelių, meno dirbinių.

Puoselėjo lietuviybę

Tame tarpsnyje Pamario lietuvių retai pasiekdavo naujos lietuviškos knygos, spaudiniai ir laikraščiai iš Lietuvos. Taigi žmonės, susirinkę vakaroti, tą pačią lietuvišką knygą po kelis kartus garsiai skaitydavo, mokėsi atmintinai daug

eilėraščių, puoselėdavo lietuvišką dainą, muziką, šoki, tautinius rūbus. Lietuvių bendruomenėse visi žymesnieji gyvenimo įvykiai: vestuvės, krikštytos, šermenys, vardinės, įkurtuvės, talkos ir pabaigtuvės turėdavo grynai lietuviškus papročius ir nuotakas.

Laikui bėgant ir integracijos procesams vis smarkiau veikiant, tos bendruomenės mažėjo, netekdavo savo pirmykščio ryškumo, kai kur visai išnyko.

Antroji karta

Jau baigiasi ketvirtas dešimtmetis lietuvių gyvenimo Lenkijos Pamarėje. Išaugo antra čia gimusių ir

gyvenimui brendusių lietuvių karta. Kai kuriems vietos lietuviams tas laikotarpis yra trumpesnis — tik dvidešimties ar keliolikos metų, bet jau pravartu kalbėti apie Pamario lietuvių visuomeninio ir kultūrinio gyvenimo praeitį, kuri dėl smarkiai pasikeitusių gyvenimo sąlygų yra juo labiau nutolusi ir didžiąja dalimi nepakartotina.

Galima skirti dvi tos praeities dalis: pirma — nuo 1945 iki 1962 metų, ir antra nuo 1962 -išikūrus Pamarėje pirmiems LVKD (Lietuvių visuomeninės kultūros draugijos) rateliams. Šis antras laikotarpis gyvybingai tęsiasi.

Šv. Kalėdų ir Naujųjų Metų proga Pasaulio Lietuvių Bendruomenės valdyba sveikina po platųjį pasaulį išsiblaškiusius lietuvius, linkėdama, kad išsipildytų kiekvieno asmeniniai ir mūsų visų bendri tautiniai troškimai.

Šių bepraieinančių "Aušros" metų vasarą džiaugėmės II Pasaulio Lietuvių Dienomis. Šia didinga manifestacija įrodė, kad tebesame gausūs, gyvi, stiprūs. Tačiau džiaugsmą temdė faktas, kad šventėme tas šaunias dienas ne laisvos, o pavergtos tėvynės akivaizdoje — tėvynės, kurioje sunkios okupacijos sąlygomis kenčia, dirba ir kovoja mūsų tautos pagrindinė dalis. Prieš tą jos kančią, darbą ir kovą nublanksta mūsų patogaus gyvenimo pastangos.

Bet tegu tie kuklūs mūsų, išeivių, darbai jungiasi su mūsų tėvynės brolių ir sesių kraujo auka, idant iš jos — tokia mūsų viltis — vieną dieną mūsų tautai išdygtų laisvės medis!

To ilgimės Dievo gimimo šventėje.

PASAULIO LIETUVIŲ BENDRUOMENĖS VALDYBA VYTAUTAS KAMANTAS, PIEM

Tomas Remeikis
Algimantas Gečys
Birutė Jasaitienė
Raimundas Kudukis

Mykolas Drungas
Gintaras Grušas
Stasys Jokubauskas
Milda Lenkauskienė

LIETUVIAI CHICAGOJE

Kazimieras Oksas, gavęs 3-iojo JAV kongreso distrikto republikonų partijos komiteto pritarimą, kandidatuoja į JAV atstovų rūmus ateinančių metų lapkričio mėn. rinkimuose, siekdamas nugalėti dabartinį kongresmaną Martin Russo.

Sis distriktas apima visą Marquette Parką ir dalį Gage Parko, taip pat dalį pietvakarinių priemiesčių ir juodųjų apgyventą rajoną.

Oksas prieš tai dar turi praeiti republikonų partijos pirminius rinkimus kovo mėn., kuriuos tikisi laimėti. Lietuvių veiklos veteranas Oksas yra dabartinis Chicagos Lietuvių Tarybos pirmininkas, buvęs Lietuvių Prekybos Rūmų pirm., 1977 m. iš Republikonų lygos gavo iškiliausios tų metų asmenybės žymenį.

Illinois universitete žiemos ketvirtroje bus dėstomi lituanistikos kursai: LITH 102, pradinis kalbos kursas, 105, kalba pažengusiems—sintaksė, 130, įvadas į baltų ir skandinavų literatūras, 332, lietuvių kalbos sudėtis, 299 ir 399 savarankiškas darbas. Visi kursai 4 įskaitų.

Dėstytojos: asistentė Dana Račiūnaitė ir prof. M. Stankus-Saulaitė. Ketvirtas tęsiasi nuo sausio 3 iki kovo 16 d.

Dr. Vitalija ir muz. Alvydas Vasaičiai susilaukė dukrelės, kuriai parinktas Alicijos vardas. Naujagime džiaugiasi jos tėvai ir broliukas.

Maria ir inž. Antanas Rudžiai dešimtį dienų praleido Haiti, kur keletas CARE šalpos bendrovės direktorių buvo pasiūsti ištirti sąlygas tikslu padėti maisto ir bendros šalpos paskyrimui to krašto gyventojams.

Kun. Petras Urbaitis, salezietis, dirbęs Sao Paulo lietuvių parapijoje, Brazilijoje, pabuvojęs Chicagoje porą savaičių, išvyko atgal į Braziliją. Pakeliui dar sustojo Argentinoje lankyti savo brolių šeimas.

Čiurlionio Galerija ruošia parodą plakatu — kurie buvo sukurti kvietimui į koncertus, meno parodas, tautos istorinius minėjimus, šokio ar dainos festivalius, knygų pristatymo, — Amerikoje ir Lietuvoje. Paroda įvyks Jaunimo centre — 1984 m. sausio 13-29 dienomis.

Vakariene Jaunimo Centro paramai surengta gruodžio 4 d. Vakariene suruošti rūpinosi komitetas, vadovaujamas Sofijos Džiugienės. Jai talkino — Marija Ambrozaitienė, Irena Kerelienė, Genė Rimkienė, Dalia Dundzilienė, Albina Ramanauskienė, Salomėja Endrijonienė, Birutė Jasaitienė, Henrikas Laučius.

Vakarieneje dalyvavo virš 330 žmonių, jų tarpe Lietuvos generalinė konsulė Juzė Daužvardienė, vysk. Vincentas Brizgys, Lietuvių fondo tarybos pirmininkas Stasys Baras, organizacijų pirmininkai, daug organizacijų narių, skautų veikėjų.

CICERO ATEITININKAI

Vysk. Valančiaus ateitininkų sambūris gruodžio 10 d. šv. Antano parapijos bažnyčioje ir salėje buvo surengęs adventinį susikaupimą. Mišias bažnyčioje atlaikė kun. K. Trimakas. Jis pasakė ir pamokslą. Giesmėms vadovavo sol. B. Prapuolenis, o vargonais palydėjo A. Prapuolenytė. Maldas skaitė B. Prapuolenis, J. Arštikys, R. Šulaitytė, V. Kuprytė, Audrius ir Darius Rūnai.

Salėje buvo užkandžių, kalbų ir meninė dalis. Atsisveikinta su iš moksleivių eilių išeinančiais nariais — Dana Norkute, Rasa Šulaityte ir Vyta Šulaičiu. Jiems buvęs Ateitininkų Federacijos vadas dr. Petras Kisielius atminimui įteikė po knygą.

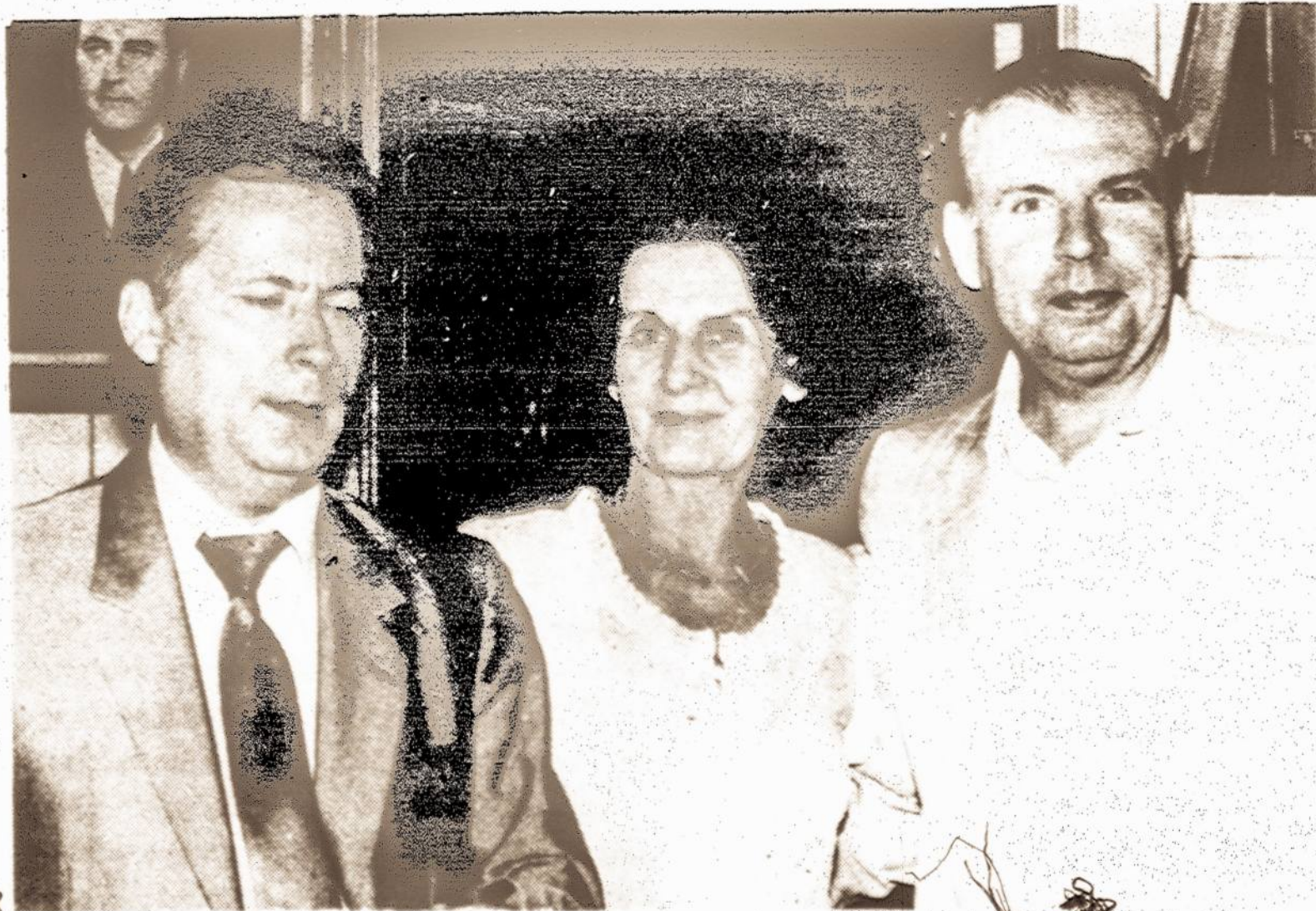
Meninėje dalyje paminėta Aušros 100 metų sukaktis. Atliko Rūta Tamošiūnaitė, Danguolė Vilutytė, Juozas Vilutis, Violeta Rūbaitė, Tomas Tiknius ir Zita Dubauskaitė. Meninę programą paruošė dabartinė sambūrio globėja Ona Šulaitienė.

APIE LIETUVIŠKUS ORNAMENTUS

Cicero Life laikraštis gruodžio 16 d. laidoje plačiai aprašė lietuviškus kalėdinius papuošalus, kurie gaminami iš šiaudelių ir dedami ant šventinių eglučių. Ilgas rašinys gausiai iliustruotas, patalpintas sąryšium su šių ornamentų gaminimo pamokomis, vykusiomis Cicero viešojoje bibliotekoje. Minima šių pamokų vedėja Helen Pius, kuri jau 16 metų panašias pamokas suruošia ir Balzeko Lietuvių Kultūros Muziejuje.

Kun. Bronius Markaitis, jėzuitas kompozitorius, pravedė aštuonių dienų rekolekcijas seselėms Putnam, Conn. Grįždamas į Kaliforniją buvo sustojęs Chicagoje, tarėsi su provincijolu kun. A. Saulaičiu ir, aplankęs lietuvius jėzuitus.

Moksleiviai, norintys važiuoti į žiemos kursus Dainavoje, Mich. traukiniu, prašomi pranešti **Daivai Baršketytei** telefonu 312-476-1974.

Taip vadinamas pažmonys dr. J. Adomavičiaus vadovaujamoje Sodyboje — senelių namuose. Iš dešinės: V. Tiknius, B. Stanaitienė, Ed. Sulaitis. Kairėje viršuje — dr. Adomavičiaus portretas. Nuotr. M. Nagio

Kun. Anas Trakis, neseniai išventintas evangelikų vyskupu, Chicagoje įvykusiame komp. Vl. Jakubėno prisiminime. Kairėje — Jonas Daňauskas. Z. Degučio nuotr.

ARKIVYSKUPUI P. MARCINKUI RAUDONA KEPURĖ

Pasaulio spaudoje pasklido žinia, jog dėl Vatikano finansinių reikalų tvarkymo į bėdą pakliuvęs arkivyskupas Paul Marcinkus, greitu laiku gali būti "išteisintas", ir po to bus paskirtas kardinolu.

Šiuo metu iš Cicero lietuvių kolonijos kilęs arkivyskupas eina dvejas aukštas pareigas Vatikane — Vatikano banko valdytojas ir Vatikano meras (kiti jį vadina gubernatoriumi). Dabar laukiama specialios Vatikano komisijos, tyrinėjusios Vatikano banko ir pačio Marcinkaus padėtį raporto, ryšium su visame pasaulyje klaidingai nušambėjusiomis nešvariomis bankinėmis operacijomis. Manoma, jog pats Marcinkus bus rastas "švarių" ir galbūt jis bus pakaltintas tik nepakankamu atsargumu ir per dideliu pasitikėjimu kitais žmonėmis, kurie jį suvedžiojo.

Pats Marcinkus, kaip atrodo, nori iš Vatikano banko valdytojo pareigų pasitraukti ir likti tik Vatikano meru-gubernatoriumi. Tačiau šios pareigos reikalauja kardinolo titulo. Taigi, jam kardinoliška raudona kepurė neišvengiamai priklausos. Ji būtų buvusi paskirta praėjusiais metais, tačiau tuo laiku Vatikano banko skandalas dar buvo išsisiūbavęs visame smarkume, ir popiežius turėjo laukti kol reikalai aprims, kol speciali komisija arkivyskupą Marcinką išteisins.

Iš viso popiežius artimiausiu laiku, kaip pranešama, paskirs 5 naujus amerikiečius kardinolus.

Jeigu arkivyskupas Marcinkus bus paskirtas kardinolu, tai jis bus pirmasis lietuvių kilmės kardinolas nuo Radvilos laiku.

Šiuo metu Marcinkus labai mažai kur garsinasi, net atvykdamas pas savo artimuosius į Cicero miestą, tai daro neskelbdamas. Cicero, Ill. tebegyvena jo du broliai ir sesuo Gaučienė. Neseniai vienas brolis Ciceroje mirė, sulaukęs tik 65 metų amžiaus (buvo vos tik tapęs pensininku). Į laidotuves buvo atvykęs ir arkivyskupas Marcinkus, tačiau apie jį dauguma sužinojo, tik kai jį pamatė laidotuvių mišiose.

Arkivyskupas Paul Marcinkus yra baigęs šv. Antano lietuvių parapijos pradžios mokyklą ir neblogai kalba lietuviškai, tačiau su lietuviais didelio ryšio nepalaiko.

[eš.]

A. TRAKIS IŠVENTINTAS VYSKUPU

Gruodžio 4 d., Toronto lietuvių evangelikų liuteronų Išganytojo parapijos bažnyčioje išventintas vyskupu Chicagos evangelikų liuteronų Tėviškės parapijos sen. kun. Anas Trakis. Jis dabar yra Lietuvių Evangelikų Liuteronų Bendrijos išeivijoje vyskupas-superintendentas.

Apeigas atliko arkiv. A. Lūšis, vysk. K. Raudsepp, asistuojant kunigams P. Diliui ir J. Calitis. Iškilnėse giedojo Išganytojo parapijos choras. Po pamaldų buvo iškilmingi pietūs Lietuvių Namuose.

• • •

Kun. Jonas Kuzinskas, Our Lady of Victory parapijos klebonas, paskirtas atstovauti lietuviams prie Chicagos arkivyskupijos kapinių administracijos. Jis paskirtas vietoj į pensiją išėjusio kun. Jono Stankevičiaus.

Lietuvių Fondo Tarybos gruodžio 10 d. susirinkime dalyvaujant 17 narių, iš 18, tarybos pirmininku perrinktas Stasys Baras, sekretorium dr. Jonas Račkauskas. Valdymas pirmininku — dr. Antanas Razma, fondo pradininkas.

Vienybė, 1983 m. gruodžio 31 d.

A. Antanaitis apie viešnagę Lietuvoje

Algirdas T. Antanaitis, žurnalistas, kritikas ir humoro teatro "Antrasis Kaimas" prievaizda, gruodžio 2 dienos vakare pranešė apie savo viešnagę Lietuvoje.

Jo pasiklausyti susirinko pilna Chicagos Jaunimo centro kavinė, kas šiaip jau retai pasitaiko visokių renginių prisotytoje Chicagos lietuviškoje veikloje. Tas parodė, kad pasakojimai apie Lietuvą iš "pirmųjų" šaltinių yra labai laukiami, o taip pat patvirtino teigimą, kad lietuviškoji visuomenė Lietuva domisi.

Pradžioje kalbėtojas paaikšino, kaip jis Lietuvon pakliuvo, o vėliau — ką jis matė ir girdėjo. Kadangi trumpi pranešimai **Draugo** dienraštyje prieš šį vakarą skelbė, jog Antanaitis kalbės "atvirai", daugelį žmonių paskatino čia atvykti ir kažko tai netikėto laukti. Tačiau tokie apsvylė — tie, kurie jau buvo lankęsi Lietuvoje arba, kurie akylai seka tėvynėje gyvenimą — nedaug ką naujo sužinojo.

Daugelį nustebino kalbėtojo prašymas, kad jo žodžiai nebūtų rekorduojami, kas, aišku, didelėje salėje net ir sunkiai sukontroliuojama, ypatingai prie dabartinės technikos, kuomet yra mažų ir gana stiprių rekordavimo aparatų. O gal tik tai buvo pranešėjo triukas — noras įtikinti publiką, kad ji lauktu kažko tai stebėtino.

Pažymėjo faktą, jog jis Lietuvoje viešėjo kartu su chicagiečio Liūto Mockūno sudarytą grupę, kurią ten kvietė ir 10 dienų globojo Tėviškės draugija. Plačiau — kaip ta grupė buvo sudaryta jis patare tiesioginiai teirautis pas patį Mockūną, kuris netoliese salėje buvo.

Jis pateikė grupės viešnagės Lietuvoje programą, kurią jau sugrįžęs surašė iš atminties, nes pačioje Lietuvoje jos niekas nebuvo gavęs. Kaip iš jos atrodė, beveik visi rytai ir popietės buvo užimtos įvairiais visuomeninio pobūdžio susitikimais (jų buvo trys), ekskursijomis į kitus miestus ar Vilniaus svarbesnių vietų lankymu. Vakarai buvo laisvi, kiekvienas galėjo daryti, ką tik nori. Pats Antanaitis buvo nuėjęs į operos rūmus ir kitur.

Iš viešu susirinkimų jis pažymėjo tris — su kultūros darbuotojais (jis buvęs neįdomus), **Literatūros ir Meno** savaitraščio redakcija ir Tėviškės draugijos ir **Gimtojo kra-**

to darbuotojais. Paskutiniai du, pagal pranešėją, davė abipusės naudos.

Pažymėjo apie išvyką į Trakus, Rumšiškės, Kauną. Kiek ilgėliau tekę pabūvoti pas pažįstamus Kauno pakraštyje, kur jis nustebo pamatęs, jog žmonės negali "savų" reikalų atlikti namuose, kaip jis įpratęs Amerikoje, bet turi eiti laukan, į senoviško tipo išvietes.

Beje, jau pradžioje kalbėtojas pažymėjo, jog jo pagrindinis kelionės tikslas buvo aplankyti savo nuo vaikystės dienų nematytos sesers ir nuvykti į savo gimtinę. Tą jam pavyko atlikti, nes galėjo paviešėti Panevėžyje ir aplinkinėse vietovėse, kur praleistos jaunystės dienos. Ten jis susitiko ir su keliais teatrolais, dirbančiais pagarsėjusiame Panevėžio teatre, kurių vienas prieš kurį laiką buvo viešėjęs Chicagoje.

Kai ką savo ispūdžių Antanaitis pateikė literatūrinėje formoje iš rašto ir, galimas daiktas, jie vėliau bus paskelbti spaudoje.

Savo pranešimą pailiustravo skaidrėmis ir keliais garsiniais įrašais (iš Rumšiškių Buities muziejuje girdėtos programos). Skaidrės fotografuotos ne jo, bet kito turistų, kuris Lietuvoje viešėjo praėjusią vasarą. Todėl kai kuriuos vaizdus kalbėtojas nelabai tiksliai paaikšindavo, ir kiti žmonės jį pataisė ne kartą.

Nežiūrint, jog jis buvo pasišovęs kalbėti "atvirai", tačiau vėliau prisipažino, kad "neviską galįs sakyti". . . Taigi, tas "atvirumo" pažadas išpildytas.

Kadangi pranešimas užtruko ilgiau, tai klausimams nedaug beliko laiko.

Programai vadovavęs J. Kapočinskas viską stengėsi greičiau užbaigti, turbūt, nenorint, jog būtų susilaukta kokių nors provokacinių paklausimų.

Pabaigoje Antanaitis padarė dar savotišką propagandą už vykimą į Lietuvą. Jis pabrėžė, jog jeigu kas tik turi bet kokių galimybių ten nuvažiuoti — tegul tai vykdo, nes Lietuvos žmonės laukia galimai daugiau atvykstančiųjų iš užsienio.

Pranešimą surengė skautai akademikai, kurie pernai yra suruošę Lietuvoje gamintų filmų demonstravimą tame pačiame Jaunimo Centre.

E. Suv.

Chicagos humoro ir satyros teatro "Antrasis Kaimas" vaidintojai. Viršuje: E. Būtėnas, V. Gilvydienė, A. Vaitkus, J. Jakštytė ir J. Kapočinskas, žemiau — R. Stakauskas, A. Toliušytė ir teatro prievaizda T. Antanaitis.

Antrojo kaimo veiksmai

Iš keleto lietuvių apgyventų vietovių korespondentai yra parašę apie Antrąjį kaimą, vaidinimą, kuri chicagiečiai sukūrė važinėja po kolonijas ir žiūrovus linksmina.

Beveik visiems geriausiai patinka scena, kurioje tėvai stengiasi, kad jų sūnelis sukurtų šeimyninį gyvenimą, ir kad susituoktų su lietuvaite. Jei tinkamos nepavyktų surasti, kad būtų bent katalikė. Na, o jei ir tokios negautų, kad nors būtų baltosios rasės . . .

Kai sūnus, netekęs kantrybės, pagrasino, kad dabar madoj vyrui su vyru gyventi, tai tėvai kuo ne už galvų susiėmė — išsigandę — sutiko, kad vestų nors ir juodukę, kad būtų bent mergaitė . . .

Kita šiems laikams scena. Prieš dvidešimtį metų ar dar anksčiau žmona sunkiai plušo namų ruošos darbus dirbdama . . . o vyras — skaitė laikraščius. Siandien žmona skaito laikraščius, ir vis primena "Women's liberation", o vyras, apsirišęs prijuostę, valo kambarius, prižiūri vaikus, gamina maitą, ir laukia kada galės žmonai patarnauti . . .

PASKAITA APIE LIETUVIŲ KALBĄ

Kun. Juozas Vaišnys, SJ, Illinois universiteto patalpose Chicagoje kalbėjo apie dabartinę lietuvių kalbą ir rašybą. Papasakojo apie savo išleistą knygą "Dabartinė lietuvių kalbos rašybą".

Į paskaitą buvo susirinkę studentų, mokytojų ir svečių. Kun. J. Vaišnys kalbėjo apie lietuvių kalbos istoriją, kalbos normalizavimą, rašybos pagrindus, kai kurias taisykles, kalbininkus Jablonskį ir Būgą ir paaikšino kai kuriuos kalbos pasikeitimus Lietuvoje ir Amerikoje.

Po paskaitos visi pakviesti vaišėms, kurias paruošė prof. Marija Stankus-Saulaitė ir jos pagalbininkė Dana Račiūnaitė.

ALGIMANTO MACKAUS FONDO LEIDINIAI

Algimanto Mackaus Knygų Leidimo Fondo paskiausiai leidiniai pasirodė tuo pačiu metu yra du: Gundymai, Kosto Ostrausko 11-kos scenų vaidinimas. Tiražas 600, knygos apipavidalinimas V. O. Virkau. Copyright 1938 by Kostas Ostrauskas. Library of Congress Catalog Card Number: 83-71073.

Antra knyga yra Pakirsta Saka, Petro Melniko romanas, aplankas Petro Mikalajūno. Metrikų dar pažymėta: išleido Algimanto Mackaus Knygų Leidimo Fondas, 7338 S. Sacramento Avenue, Chicago, IL 60629, tiražas 600. Petras Melnikas, Library of Congress Catalog Card Number: 83-72024.

Gundymai galėtų būti satyrinis vaidinimas, jeigu vaidintų. Iš teksto ir veikalo struktūros atrodo spektaklis būtų įdomus. Gundymai iliustruoti viduramžių olandų dailininko Hieronymus Bosch kūriniams. Jo gimimo data spėjama apie vidurį XV-to šimtmečio. Kai kurių jo kūrinių simbolika sunkiai įkandama.

Dėl Gundymų yra autorius pora pastabų: šių "linksmybių" užuomazga — kai kurie mūsų laikų faktai ir įvykiai. Tad keli teksto fragmentai yra autentiškos ištraukos iš atitinkamos spaudos arba variacijos jų tema. Šiaip žinoma, fantazija dažnai tikresnė už tikrovę.

Dėl galimo pastatymo tokia pastaba: "Sapno ir tikrovės" scenoje esančios iliustracijos yra integrali teksto dalis. Pastatymo atveju jos persirodo "erdvėje"—ekrane.

Romanas "Pakirsta šaka" pasakoja gydytojo išgyvenimus ir nuotykius Amerikoje ir Italijoje. Suteiktas ir lietuvis disidentas, Italijoje, pasitraukęs nuo rusų ekskursijos.

Džiunglių Jurgis Rudkus

The Nameless Theater, 125 West 22 Street scenai perkurtos vaidinamas Upton Sinclair's Jungle.

Angliškam žodžiui "jungle" lietuvių kalboje nėra tinkamo žodžio, tad verčiant jį į lietuvių kalbą jam pridedama tik lietuviška galūnė — džiunglės.

Upton Sinclair (1878-1968) pagarsėjo romanu "Jungle". Romano vyriausias veikėjas yra lietuvis Jurgis Rudkus. Romane Jurgis dirba Chicagos skerdkyklose. Autorius pasakodamas Jurgio gyvenimą ir jo darbą Chicagos mėsos industrijoje, atvirai parodo ir darbininkų darbo aplinkybes JAV dvidešimto amžiaus pradžioje.

Džiunglės išleistos 1906 m. Jurgio Rudkaus Gyvenimo kelias Sinclair's Džiunglėse nemeluotai parodo faktinę tikrovę, kokią sutikdavo mūsų imigrantai Dėdės Samo Žemėje.

Jono Mingelos eilėraščių knyga vaikams "Žiogas Muzikantas", kuri ilgesnį laiką buvo užsigulėjusi spaustuveje, jau atspausdinta ir įrįšta. Knygą iliustravo Diana Kizlauskienė. Išleido JAV LB Švietimo taryba.

Amerikos lietuvių ekskursantų grupė, kurioje buvo ir chicagietis A. T. Antanaitis, Vilniaus universiteto kieme. Jiems Vilniaus įžymybes rodo ir aiškina gidė R. Murmokaite.

Vienybė, 1983 m. gruodžio 31 d.

XIX šimtmečio pabaigoje šis seniausias Amerikos lietuvių laikraštis, (tuomet dar "Vienybė lietuvininkų"), talpino gausią PUBLICISTINĘ medžiagą mano dėdės inž. Antano Vilkutaičio, kuris tuo metu gyveno ir dirbo Kaukaze, toli nuo savo gimtosios Lietuvos. Būdamas caro tarnyboje, saugumo dėlei jis savo raštus pasirašydavo slapyvardžiais ir juos nuolatos keitė: Jonas Avulis, Kazys Bindokas, J. Pajaujasis, Tautietis, Kunigas A., Daktaras, o studentu Maskvoje būdamas, Gulbiniškių Antano slapyvardžiu išvertė porą veiksnių Tolstojaus dramos.

1982 m. šiame laikraštyje pirmą ir vienintelį kartą pasirodė ir mano tėvas Juozas Vilkutaitis, su savo pirmu originaliu beletristiniu vaizdeliu — "Gaisras", "Išpūdziai tikro atsitikimo", čia pasirašęs G. Keturakio slapyvardžiu. Prieš metus "Ūkininke" (Nr. 1) tilpęs jo laisvas vertimas iš lenkų kalbos "Kas kaltas", buvo Gulb. Keturakio vardu, o 1893 m. "Ūkininko" priede išleistas "Kaip Mikas apsidžiaugė čebatais" jo buvo pasirašytas taipgi G. Keturakio, taigi matome, kad Juozas naudojo tiksliai Keturakio slapyvardį, o vėliau pasirodžiusi Keturakio "Amerika pirtyje" priklauso ne kam kitam, o tik Juozui Vilkutaičiui.

Inž. A. Vilkutaičiui mirus 1903 m., šiame laikraštyje tilpo jam skirtas nekrologas, pasirašytas Darbininko, kuris viską — kas Juozo Vilkutaičio (ir Keturakio slapyvardį ir "Ameriką pirtyje") klaidingai priskyrė inž. A. Vilkutaičiui, kadangi tik vieną Vilkutaitį težinojo. Tačiau ši klaida greitai buvo spaudoje atitaisyta dviejų žymių to meto veikėjų: Petro Leono ir dr. Kazio Griniaus ir tuo viskas baigėsi...

1944 m. Juozas Vilkutaitis Keturakis pasitraukė iš Lietuvos, kai maskvinės meškos letena vėl baigė prispausti mūsų žemę. Dar paskutinį kartą pagerbtas 1947 m. Lietuvių Rašytojų Tremtinių Draugijos, išrenkant jį savo garbės nariu, jis mirė svetimoje Vokietijoje, bet... mirė laisvu žmogumi...

Gi laisvės netekus tauta vėl prisiminė spaudos draudimo laikus ir su požemine spauda drauge atgijus "Amerika pirtyje" davė progą okupanto "mokslininkams" vėl pasinaudoti Darbininko klaida ir visai nurašyti pasitraukusį autorių Juozą Vilkutaitį Keturakį, dargi apkaltinant jį pasisavinus brolio

JUOZAS VILKUTAITIS-KETURAKIS KITŲ AKIMIS

veikalą. Tuoj tikslu liter. "mokslininkas" V. Kuzmickas paruošė net dvi knygas, kurių pirmoji — "Keturakis. Rinktiniai raštai" (1976 m.) dabar patį jos autorių pasodina į kaltinamųjų suolą, kadangi jau išaiškinta, jog šiuose "rinktiniuose" Keturakio raštuose dabar randasi keturi jau žinomi autoriai: 1. Juozas Vilkutaitis, kuriam čia viskas priklauso, kas yra Keturakio, 2. inž. Antanas Vilkutaitis, čia pripatdintas su Gulbiniškių Antano slapyvardžiu ir Tolstojaus vertimu, 3. J. Savicka-Ostoja, lenkų rašytoja, kuriai čia priklauso vienas anoniminis apsakymėlis — "Asilinės valsčiaus bėdos" ir 4. J. Roumanille, prancūzų rašytojas, kuriam čia priklauso kitas anoniminis apsakymėlis "Burtininkas". Dar kada nors turės išaiškėti ir penktasis autorius...

Daug skelbiama autorystės neaiškumų

Čia nesustosiui nei prie antrosios "mokslinės" V. Kuzmicko knygos — "Antanas Vilkutaitis Keturakis" (1981 m.), kurios ne tik antraštė klaidinanti (A. V. niekadoms nebuvo Keturakis), bet ir kas joje dedasi. Nors ir labai stengėsi įrodyti, kad A. V. yra "Amerika pirtyje" autorius, bet VIEN TIK SAVO SPĖLIOJIMAIS, PRIELAIMOMIS AR PASIKINKIUS VAIZDUOTE nieko neįtikinsi — tam reikia faktų. Užteks, kad čia paduosiu aukščiau minėtos knygos pabaigoje (171 psl.) šioji V. Kuzmicko pasisakymą: "Kol neištirta mūsų laikraščių istorija, anoniminė proza, neišaiškinti visi rašytojų slapyvardžiai ir slapyraidės, NETURINT KONKRETESNIŲ ĮRODYMŲ, SUNKU SPREŠTI, KAS PRIKLAUSO A. VILKUTAIČIO PLUNKSNAI" (m.p.B.V.G.) o jau parašyta dvi "mokslinės" knygos!

Į V. Kuzmicko kaltinimus buvo atsakyta čia išleidžiant knygą "Tikrasis Keturakis ir jo raštai", (1979 m.), apie kurią, savo ilga recenzija "Keturakis kitų akimis", atsiliepė, savo laiku buvęs šio laikraščio redaktorius a. a. V. Širvydas. ("Vienybė" 93M 22N, 1979 m.) Jis čia aiškiai atsistojo V. Kuzmicko pusėje, "linkęs" geriau "balsuoti už daugiauraštį" inž. A. Vilkutaitį, nors man rašytame laiške sako, kad tą recenziją jis parašė pačių Juozo V. K. raštų visai neskaitęs, o tik knygos įžangą, kadangi jam — "labiau prie širdies istorija, negu literatūra". (Tą aiškiai matome iš jo recenzijos), bet kad V. Širvydas galų gale nebuvo pilnai įsitikinęs inž. Antano Vilkutaičio autoryste, matome iš jo laiško man: "Tiesa, Darbininkas klysta, "Gaisrą" ir "Pasaką apie šaltabuizius" priskirdamas Antanui, ir TODEL GALI BŪTI KLYSTA IR DĖL KOMEDIJOS" (m.p.B.V.G.)

Jeigu a. a. V. Širvydas šiandien būtų gyvas — labai nustebtų, nes anksčiau V. Kuzmicko "išaiškintas" (o V. Širvydo patvirtintas) Pijus Paseckas, Darbininko slapyvardžiu paleidęs pirmąją "antį" dėl inž. A. Vilkutaičio autorystės, šiandien okup. Lietuvoje jau pakeistas į V. Daukšį.

Daug istorikų labai domisi

O dabar pažiūrėkime, kaip atsiliepė apie Juozą Vilkutaitį Keturakį kiti mūsų šviesuomenės nariai. Keletas jų pasisakė spaudoje, bet dauguma — man rašytuose laiškuose, iš kurių susidarytų gražus leidinys. Šiam straipsniui prašiau leidimo pasinaudoti laiškų citatomis tik iš nedaugelio asmenų, bet visa kita medžiaga eis į Keturakio archyvą.

Mūsų literatūros mokslininkas ir rašytojas Vacys Kavaliūnas ("Dirva" Nr. 41—5 1979 m.) rašo: "Be to, patys stiprieji argumentai, griauite sugriaunantieji V. Kuzmicko tvirtinimą, kad be Antano Vilkutaičio "jokio kito Vilkutaičio — rašytojo nėra buvę" — yra Juozo Vilkutaičio — Keturakio raštai". "Neatrodė, kad V. Kuzmickas, perskaitęs trijų veiksnių komediją "Šimtas margų", ir toliau galėtų tvirtinti, kad Juozas Vilkutaitis po savo brolio mirties nieko nerašė. Juoba, kad ši komedija NIEKUO NĖRA MENKESNĖ UŽ KOMEDIJĄ "AMERIKA PIRTYJE". (m.p.B.V.) O idėjiniu atžvilgiu, jei reikėtų, būčiau linkęs pasisakyti už "Šimtą margų". (... "dialogai rodo neabejotiną Juozo Vilkutaičio-Keturakio dramaturgo talentą. Dialogas, kaip vienas iš pačių pagrindinių scenos veikalo pradų — Juozo Vilkutaičio stiprybė, nors ir kompoziciniu atžvilgiu — užuomazga, dramatiiniu veiksmo stiprėjimu ir pagaliau nuoseklia ir logiška pabaiga — abi jo komedijos) ir "Šimtas margų", ir "Amerika pirtyje") yra gana pavykusios."

Daugelio istorikų-rašytojų nuomonės

Lituanistas a. a. St. Barzdukas ("Dirva" Nr. 26-5, 1979 m.) rašo: "Šiuo metu yra aktualus kontroversinis Juozo Vilkutaičio-Keturakio autorystės klausimas. Okupuotoje Lietuvoje siekiama jam paneigti populiariosios komedijos "Amerika pirtyje" autorystę. Anais laikais, taigi prieš penkiasdešimt metų, Prienuose ir apskritai Lietuvoje tokio klausimo nebuvo. Visi tada Juozą Vilkutaitį Keturakį laikėme "Amerika pirtyje" autoriumi" (... "Todėl negali atsikratyti išpūdzio, kad Juozo Vilkutaičio nuautorinimas vykdomas kitais, politiniais, ne literatūriniais tikslais"...

Prof. dr. J. Jakštas ("Dirva" Nr. 9—4, 1980) rašo: "B. V. Gedvilienė sutvirtino varpinę nuomonę, ypačiai paskelbdama dar niekur nespausdintus Juozo V. raštus. Jo raštai, ypačiai komedija "Šimtas margų" ir kitos nebaigtos, rodo panašumą su "Amerika pirtyje". Tas pats kalbos gyvumas, judrumas, kuo artimiausias sekimas kasdieninės kalbos. Skaitydamas jo komedijų dialogus tarsi girdi kalbant kaimiečius tokia prastute, bet išraiškinga kalba. Tad prie dokumentinių liudijimų pridėti Juozo V. veikalai pirštu prikišamai rodo, kad jis buvo "Amerika pirtyje" autorius".

Rašytojas, poetas Vytautas Alantass savo laiške rašo: "... perskaičius Tamstos knygos įžangą, man jokių abejonių nekilo kas tikrasis

"Amerika pirtyje" autorius. Tamstos skelbiami dokumentai labai aiškiai įrodo, kad autorius yra Juozas V. Keturakis."

Rašytoja Alė Rūta man rašė: "... visu supratimu ir visa širdim pritariu, kad tikrasis ir vienintelis Keturakis buvo Jūsų brangus Tėvas. Ne tik "Amerika pirtyje", bet ir kitos jo dramos bei apysakos — labai įdomios ir gana gerai literatūriškai apdorotos. Su malonumu skaičiau. Jei kur reiktų išstart savo žodį (asmeniškai ar kaip L.R.D-jos Valdybos narės), visada būsiu JŪSŲ PUSEJE..."

Rašytoja M. M. Slavėnienė (Putino-Mykolaičio sesuo) "Moters" žurnale Nr. 3, 1981 m.) rašo: "... Ypatingai ieškojau to, ką galėtų komedijoje "Amerika pirtyje" parašyti tik JUOZAS VILKUTAITIS, o negalėtų parašyti Antanas Vilkutaitis. Juk turi būti kas nors specifiskai skirtingo tarp tų abiejų garbingų ir didelių patriotų brolių, gimusių Gulbiniškiuose, Liudvinauvo parapijoje, bet Juozukui anksti iš tėviškės pasitraukus ir atvykus štai į mūsų Gudelius pas savo dėdę kun. A. Vilkutaitį. Čia, pas šitąjį savo dėdę" (... "klebono broliavaikis užaugo kultūrinėje-literatūrinėje aplinkoje. Ši aplinka ir skirtingos brolių gyvenimo vietovės turėtų išduoti ir tikrąjį autorių."

"Kadangi Gudeliai-Pilotiškiečiai yra ir mano pačios gimimo bei augimo vieta, tai ir visa gudeliškoji apylinkė man yra gerai pažįstama. Skaitydama "Amerika pirtyje" ieškojau, ar neatpažinsiu joje ką nors artimo iš tų apylinkių. Ir kaip tik atpažinau: Šakališkiai. Gi va — Šakališkiai! Kaimyninis kaimas mano gimtųjų Pilotiškių! Šakališkiai taip pat netoli Gudelių"...

Toliau lygindama "Amerika pirtyje" su kitomis Keturakio komedijomis, M. M. Slavėnienė rašo: "... visoms komedijoms fabula imta, sakytum, iš teismo salės, iš kaimietiškos buties; linksmi pasijuokiama iš įvairių paprastų žmonių gudragalvysčių, polinkių apgandinėti, savanaudiškumo. Juozui Vilkutaičiui, kaip teisininkui, turėjusiam artimų ryšių su kaimo žmonėmis, ieškant teisybės; visų komedijų veikėjų dialektas būdingas mūsų apylinkių žmonėms — gudeliškiams"...

M. M. Slavėnienė pabaigoje pritaria: "... kad galutinai mūsų literatūros istorijoje būtų pripažintas Juozas Vilkutaitis, o ne vyresnis brolis Antanas"...

Rašytoja, poetė Petronėlė Orinitaitė pirmame savo laiške rašo: "... labai džiaugiuos, kad Keturakis pagaliau nuo visų tų kreivų politinių pramanų apgintas." (... "Ne dailiais žodžiais, o vien faktų faktais į akis duriant. Dėkui, kad tiesą atkasei ir į šviesą iškelei".

Rašytojų ginčiuose atrastas tikrasis autorius

Mūsų išeivijos liet. liter. istorikas Pr. Naujokaitis, patikėjęs okup. Lietuvos mokslininkams, "Amerika pirtyje" komediją priskyrė inž. Antanui Vilkutaičiui savo čia išleistoje liet. liter. istorijoje, bet susipažinęs su "Tikrasis

Nukelta į 9 psl.

Vienybė, 1983 m. gruodžio 31 d.

JUOZAS VILKUTAITIS

Atkelta iš 8 psl.

Keturakis ir jo raštai" knyga, savo nuomonę pakeitė ir nusileido ligi "brolių Vilkutaičių bendradarbiavimo". Apie pačią knygą ("Tėviškės žiburiai", Nr. 50, 1979 m.) taip atsiliepia: "Knyga įrodo, kad Juozas Vilkutaitis buvo rašytojas, nusipelnęs vietą lietuvių literatūros istorijoje". . .

Prieš "brolių bendradarbiavimą" pašoko a. a. kalbininkas St. Barzdukas ("Tėviškės žiburiai", Nr. 5, 1980 m.), kaltindamas Pr. Naujokaitį dar labiau klaidinant skaitytojus dėl brolių Vilkutaičių slapyvardžių naudojimo ir dėl prof. V. Biržiškos neįtraukimo "Am. pirtyje" komedijos į Amerikos lietuvių spaudos bibliografiją, (kur ji ir nepriklauso). St. Barzdukas rašo: "Aš pats taip pat su komedija "Amerika pirtyje" ir jos autorium esu susidūręs. Kai ji ėjo per klojimų teatrų, tada, būdamas dar mokiniš, kartu su visais kitais žinojau, kad jos autorius yra "šviesus kaimietis", tapęs teisėju, Juozas Vilkutaitis. 1930-1938 m. dirbau Prienu "Žiburio" gimnazijoje, tad ir arčiau Juozą Vilkutaitį pažinojau. Niekam tada nekilo abejonių, kas yra komedijos "Amerika pirtyje" autorius: juo laikėme didžiai ramų, kuklų ir teisingą žmogų, Prienu Taikos Teismo teisėją ir vėliau notarą Juozą Vilkutaitį. Ir tiesiog reikia stebėtis, kaip tokį aiškų dalyką kai kam ateina į galvą neigti, nematyti aiškiausių įrodymų ir iš naujo "ieškoti Amerikos, kuri jau seniai atrasta".

"O vis dėlto abu broliai Vilkutaičiai yra komedijos autoriai! — nenusileidžia Pr. Naujokaitis ("Tėviškės žiburiai", Nr. 10, 1980 m.), nors apie "Tikrasis Keturakis ir jo raštai" knygą jis geriausios nuomonės: "tačiau savo visuma yra naudinga ir labai vertinga knyga".

Į tai atsiliepia kanadiškis V. Sonda ("Tėviškės žiburiai" Nr. 17, 1980 m.), kuris taip rašo: "Pr. Naujokaitis daro klaidą, atimdamas dalį autorystės iš Juozo Vilkutaičio ir ją priskirdamas broliui Antanui. Ar taip leistina literatūros pasaulyje? Žinome, kad Žemaitė silpnai rašė, jos kalbą pagrindinai taisė Jablonskis, Žiugžda, Salys ir dėlto Žemaitė autorystės teisių niekas nekvestijonavo. Kodėl Juozas Vilkutaitis negalėjo parašyti "Amerikavienybė, 1983 m. gruodžio 31 d.

ka pirtyje"? Tvirtinama, kad jis buvo kaimietis ir nerašlus. O vis dėlto tas kaimietis yra parašęs ir daugiau, pvz. "Simtas margų" 3-jų veiksmų komediją ir eilę kitų, knygoje idėtų ilgesnių ir trumpesnių, baigtų ir nebaigtų beletristikos kūrinių. Ar tie kūriniai irgi pasisavinti iš ko nors, kaip "Am. p." kritikai suponuoja? Jeigu Juozas Vilkutaitis sugebėjo parašyti scenos veikalą "Simtas margų", kodėl abejoti jo sugebėjimu sukurti "Amerika pirtyje"?

V. Sonda siūlo kritikams surinkti inž. Ant. Vilkutaičio BELETRISTIKĄ į vieną vietą ir įrodyti, kad jis buvo to žanro rašytojas. Kaip matėme pradžioje straipsnio, V. Kuzmickas buvo pasinešęs tą įrodyti, bet koks išėjo FIASKO!

Savo straipsnio gale V. Sonda rašo: "Ginčą sukėlė okup. Liet. žmonės. Kokie jų buvo motyvai, galima maždaug nujauti, bet tikros teisybės nežinome. Tuo tarpu jie savo teorijai neginčijamų įrodymų neturi; sako darys mokslinius tyrinėjimus, tai gal tada paaikšsianti tikroji autorystė. Bet vargu ar taip bus; čia juk ne matematika — formulėmis neįrodysi. Mums atrodo tiesa pakankamai aiški jau dabar. Kodėl mūsų kritikai, taip greitai pasigavę iš okup. Lietuvos abejotinos vertės naujovę, ja taip susizavėjo ir bando per jėgą savo nuomonę įpiršti kitiems."

Pasitarimas ar pataisos — neautorystė

Pr. Naujokaičiui pakartotinai pasisakius už "abiejų brolių autorystę", Petronėlė Orintaitė man rašo: ". . . o paskutinis kablys, už kurio dar kabinasi, kad "abudu parašė" — visai juokingas! Jeigu Juozas jau nusivežė PARASYTĄ KOMEDIJĄ, tai galėjo ir pasitarti, pastabas priimti ir taisyti šį tą, bet jokiū būdu nereiškia, kad abu sukūrė veikalą! Šileris ir Goethe ne tik tarėsi, bet ir temom dalinosi. Taip daro daugumas autorių: pasitaria, pagal tai tobulina kūrinį. Ypač scenos veikalai po pirmo pastatymo pakeičiami pagal režisierių ir žiūrovų nuomones" (. . .) "pvz. ir Krėvė keitė, ir Šruoga su bičiuliais tarėsi. Bet niekada tie rimti patarėjai (. . .) nepretenduoja būti koautoriais!"

Rašytojas Jurgis Jankus savo laiške labai griežtai pasisako prieš Pr. Naujokaičio peršamą "abiejų brolių autorystę", duodamas pavyzdžius iš pasaulinės liter. istorijos: Tomas Mann, berašydamas savo "Daktarą Faustą" — "net vieną skirsnį parašęs, susikviesdavo draugus, paskaitydavo, klausydavo jų pastabų ir neretai jomis pasinaudodavo" . . . bet "niekas nešaukia, kad "Daktaras Faustas" yra ne Tomo Manno, ar bent ne jo vieno." Padavęs ir daugiau pavyzdžių, J. Jankus rašo: "Dar ir kitas reikalas: Kitų Keturakio komedijų kirpimas (nesvarbu ar baigta, ar tik pradėta) yra pagal tą patį planą, kaip ir "Amerika pirtyje", o tas kaip tik ir sugestijonuoja, kad "Am.p." yra to paties žmogaus darbas".

Inž. J. Mikaila laiške rašo: ". . . Turiu prisipažinti, kad abejojančių tarpe buvau ir aš . . ." (. . .) "Dabar įsitikinau, kad tikrasis autorius yra Juozas."

Prof. S. Sužiedėlis rašo: "Atlikote tikrai gražų ir gerą darbą lietuvių literatūrai, išnarpliojant tą mįslę". . .

Poetas St. Santvaras rašo: "Iš tikro pastatėt nuostabiai gražų paminklą savo Tėveliui Keturakiui. "Dirvos" recenzentas V. Kavaliūnas teisingai leidinį apibūdino, panaudojo tvirtą ir sunkiai besugriaujamą argumentaciją. Visa Vilkutaičių šeima gali būti laiminga, tokį darbą įveikusi."

Buvęs Gudelių policijos viršininkas Neprikl. Lietuvoje, vėliau — prie okupanto — Sibiro kalinys ir autorius knygos — "Mirties lageriuose ir tremtyje" — Jonas Kreivėnas rašo: ". . . "Laike 9 metų p. Vilkutaitis sprendavo bylas mano nuovados gyventojų ir visuomet labai objektyviai jas išsprendavo. Tai buvo idealus teisėjas ir žmogus . . ." "Retas būdavęs atsitikimas, kad p. Vilkutaičio padarytas teismo sprendimas būtų apeliuotas". . .

Autorystė pripažinta Juozui Vilkutaičiui

Prof. Alf. Šešplaukis Tyruolis šiuo metu ruošia naują bibliografinį veikalą (užsakytą Notre Dame Univ.) ir savo laiške taip rašo: "Mano bibliografiniame darbe "Lituanica in Western European Research Libraries" "Amerikos pirtyje" autorium atžymėtas Juozas Vilkutaitis (pseud. Keturakis) pagal N.U.C.) National Union Catalog)—psl. 56, v. 637".

Mokytojas, žurnalistas Ignas Medziukas ("Pasaulio Lietuvis", Nr. 2—3, 1980 m.) rašo: "Nepriklausomoje Lietuvoje nebuvo keliama jokių abejonių, kad jos autorius Keturakis yra Juozas Vilkutaitis. Kodėl toks klausimas dėl komedijos autoriaus iškilo dabar? Mat, sovietinėje Lietuvoje literatūros istorikas Vincas Kuzmickas (. . .) komedijos autorystę neobjektyviai priskyre Antanui Vilkutaičiui, nors esami įrodymai visai ką kitą sako". Toliau skaitome: "Juozas Vilkutaitis buvo ramaus, lėto būdo, geros širdies, teisingas, nemėgo reklamos. Ir šias eilutes rašantis tai gali paliudyti, nes keletą metų gyvendamas Prienuose, Juozą Vilkutaitį ir visą jo šeimą gerai pažinojo. Neįtikinėtina, kad tokių būdo savybių žmogus pasisavintų savo mylimo brolio Antano nuopelnus, neteisingai reikšdamas pretenzijas dėl autorystės." (. . .) "Net ir tuo atveju, jei brolis Antanas jam būtų davęs kai kurių patarimų dėl šios komedijos perdirbimo, tas dar nereiškia, kad jis neteko autorystės teisių. Turimais duomenimis remiantis "Amerika pirtyje" autoriumi tegali būti pripažintas tik Juozas Vilkutaitis. Noras apkarpyti jo autorystės teises yra tik šališka tendencija."

Baigdamas straipsnį Ignas Medziukas rašo: "Keturakio raštų pavyzdžiai rodo, kad Juozas Vilkutaitis buvo neeilinis rašytojas ir jis mūsų literatūros istorijoje yra nusipelnęs priderančios vietos".

Apgaili, kad knyga Lietuvos nepasiekia

Detroito Univer. psichologijos prof. dr. J. Pikūnas rašo: "Kaip gerai, kad ši knyga atitaiso susidariusią dilemą ir atiduoda pilną kreditą tikrajam Keturakiui".

Simonas Martynas Vilkutaitis — Keturakio tėvas

Iš Kanados rašo skulptorius ir rašytojas J. Dagys: ". . . "Ir čia kas tą kūrinį skiria Antanui, teigia, kad Juozas nieko neparašęs. O Tu su savo knyga įrodei priešingai. Reikia tik pasiskaityti! . . ."

Iš Šveicarijos, (pasirašęs "Jūsų šveicariškasis lietuvis J. Eretas"), profesorius, be kitko, rašo: ". . . man autorius dar Lietuvoje buvo žinomas, gerėjas jo talentu" . . . "padarėte aukštai vertingą darbą išleidžiant tokią knygą". . .

Dar nelabai seniai iš okup. Lietuvos pasitraukusi lituanistė, tenėjusi atsakingas redaktorės pareigas, (pavardės kol kas negaliu minėti), man rašo: ". . . "Knygą perskaičiau. Turiu Tave pagirti, kad nuveikei tokį didelį darbą, įrodei Tėtulio autorystę, kaip rusai sako "vsem vragam na zlo": pažodžiui, visų priešų piktumui) . . . "Gaila tik, kad Lietuvoje ši knyga nepasieks eilinio skaitytojo". . .

Atiduokime kiekvienam Vilkutaičiui kas jam priklauso

Manau, kad šių atsiliepimų pakaks įrodyti, kaip laisvojo pasaulio skaitytojai priėmė Juozą Vilkutaitį ir jo "Amerika pirtyje" autorystę. Matėme ir kaip apkaltinęs Juozą V. okup. Lietuvos V. Kuzmickas, neturėdamas jokių įrodymų, bandė "bylą" laimėti saktu keliu — nusavindamas kitų raštus ir juos priskirdamas inž. Antanui Vilkutaičiui. Tačiau jam nereikalingas toksai V. Kuzmicko — "lokio" patarnavimas. Kaip Petras Leonas dar 1908 m. rašė: "Jo paties veiksmo mūsų tautos naudai užtenka, idant jo neužmirštume". . .

"Bet suum cuique" — baigė tuomet savo pareiškimą šis žymus to meto varpininkų veikėjas — taipgi: atiduokime kiekvienam Vilkutaičiui tai — kas jam priklauso. Jie abu užsitarnavo sau vietą svetimųjų varginamos tautos istorijoje: Antanas — nepaprastų gabumų inžinierius ir produktyvus to meto PUBLICISTAS, Juozas — ne mažesnių gabumų teisininkas ir RAŠYTOJAS, nors tik savamokslis. Abu ramaus būdo, nenuilstantys darbuotojai, dideli, bet ne su užmerktomis akimis, patriotai, tėvynės mylėtojai. Abu matė savo laikų visuomenines klaidas ir negeroves, tuo sielojosi ir tą kiekvienas savaip išreiškė: Antanas — savo publicistika, Juozas — savo raštų laisva kūryba.

Čia ir užsiverčia paskutinis "bylos" lapas, nes TIESA GALUTINAI LAIMI . . .

Birutė Vilkutaitė-Gedvilienė
Gruodžio 8 d. 1983

Kiek nedaug žmogui reikia iki laimės! Priežodis

Ir šiemet duonos turime pakankamai. Iš tarybinės spaudos

ATOMAS LIETUVOJE

Apskaičiuojama, kad su elektros pagalba kiekvieno darbininko pajėgumas padidėja 50 kartų. Be elektros beveik neįmanoma nei gamybos, nei technologijos pažanga. Jei ji kartais išsijungtų, sustotų fabriškai, nustotų skaičiavę kompiuteriai, kilnojęsi liftai, veikę šaldytuvai. Be elektros ir šios "Vienybės" nebūtų galima perskaityti.

Tad ir Lietuvoje elektros gamybai teikiama ypatingas dėmesys. Ten iki gruodžio 22-osios turėjo būti paleistas pirmasis Ignalinos atominės elektrinės (AE) blokas. Elektrinė, kurią projektavo, gamino ir statė daugiausia rusai, yra pusantro milijono kilovatų (Mkw) galingumo reaktorių. Ką tai reiškia, galima spręsti iš to, jog 1975 m. duomenimis visų Lietuvos elektrinių galia tebuvo tik 2,2 Mkw. Iki Ignalinos AE paleidimo jos gamino 12 milijardų (angliškai bilionų) kilovatvalandžių elektros energijos per metus.

Apytikriai vienas Lietuvos gyventojas sunaudoja tik pusę amerikiečiui tenkančios elektros energijos. Vienok ir tai yra beveik 150 kartų daugiau negu 1940 m., kai 400 Lietuvos elektrinių bendras galingumas tesiekė 65 milijonus vatų arba 65 tūkstančius kilovatų.

ISTORIJA

Pirmosios anglim kūrenamos šiluminės elektrinės buvo pastatytos New Yorke ir Londone 1882 m. Vos dešimčiai metų praslinkus pirmoji elektrinė atsirado ir Lietuvoje — Rietave, kunigaikščio Bohdano Oginskio dvaro lentpjūvėje. Jos elektros pakako apšviesti dvarui, miesteliui ir bažnyčiai.

Iki šiol 96% Lietuvos elektros buvo gaminama tradiciniu būdu — garo katilu, turbina ir generatorium. Tokių elektrinių kompleksas buvo pradėtas statyti tarp Vilniaus ir Kauno 1960 m. ir užbaigtas — 1972-aisiais. Atsirado naujas miestas, atitinkamai pavadintas Elektrėnų vardu, kuris ir šiandien Lietuvai tebetiekia didžiąją elektros energijos. Ten naudojamas kuras — mazutas, naftos atliekos, kurios oro ne tiek teršia, kiek anglis, bet visgi paleidžia nemažą sieros rūgšties jungtinių, kurie aplinką nuodija.

Be šiluminių Lietuvoje yra dar dvi didesnės hidroelektrinės. Tai Kauno ir Drukšų. Bet net kartu sudėjus, jos tesudaro tik kokius 4% Lietuvos elektros balanso. Statoma trečia, prie Kaišiadorių, kuri yra hidroakumuliacinė. Tai reiškia, kad mažo apkrovimo metu jos siurbliai vandenį pumpuos į aukščiau stovintį rezervuarą. Aukšto apkrovimo metu, paprastai dieną, vanduo bus leidžiamas tekėti žemyn, per turbinas, kurios gamins elektrą.

Lietuvos elektrinės yra rusų jungtinės Šiaurės vakarų energeti-

Baltai pasipuošęs Gedimino kalnas ir pilis laukia Naujųjų — 1984-ųjų metų.

V. Kapočiaus nuotr.

nės sistemos dalis su centru Leningrade. Dauguma tokių sistemų yra vėlgi sujungtos į TSRS Vieningąją energetinę sistemą.

Amerikoje mazutu gaminama elektra yra ketvirtadaliu pigesnė negu atominė, o anglimi — net 65% pigesnė.

Pasaulyje šiuo metu yra 282 atominės elektrinės 25 šalyse, kurios gamina nepilną dešimtadalį visos elektros energijos.

ŪKINIS EKSPERIMENTAS

Nuo Stalino mirties kiekvienas jo įpėdinis bandydavo išjudinti stagnuojantį imperijos ūkį koku nors eksperimentu. Andropovas, kuris, atrodo, pats vos gyvas, nuo Naujųjų Metų pradėjo eksperimentuoti sunkiųjų ir transporto mašinų gamybos bei elektrotechnikos pramonėje.

Lietuvoje be elektrotechnikos įmonių į eksperimentą įtraukta ir visa vadinamoji Vietinė pramonė. Tai daugiausia mažesnės įmonės, naudojančios vietinę žaliavą, kurių 60% produkcijos sunaudojama Lietuvoje. Didžiausias tokių įmonių susivienijimas yra "Dovana" su 11 fabrikėlių Vilniuje, Kaune, Panevėžyje, Druskininkuose, Kretingoje ir kitur, kuriuose dirba per 5,000 darbininkų. Iš viso Vietinės pramonės ministerijai, kuriai vadovaujamas G. Simenenka, 1970 m. duomenimis buvo 44 įmonės su beveik 20 tūkstančių darbininkų.

Planinės rusiškosios ūkio sistemos esmė yra griežta centralizacija. Tuo tarpu šis eksperimentas, kaip ir dauguma ankstesniųjų, ban-

dys suteikti įmonėms daugiau autonomijos. Gruodžio pradžioje Vilniuje įvykusiame pasitarime buvo pažymėta, jog jeigu anksčiau praktiškai visus rodiklius kolektyvams tvirtindavo ministerija, tai dabar jų skaičius sumažintas dvigubai.

Įmonių darbas bus vertinamas ne pagal pagamintų vienetų skaičių, bet pagal produkcijos pardavimą, įvairumą, kokybę ir tiekimo sutarčių laikymąsi.

Jeigu eksperimentas pasiteisins, visa TSRS planavimo sistema gali būti pakeista. Tai reikštų ir centrinę kompartijos pozicijų susilpnėjimą, svarbiausia priežastis dėl ko visi ankstesnieji, kad ir sėkmingi, eksperimentai nebuvo plačiau įgyvendinti.

BURLIOKIŠKI IŠPUOLIAI

Pastaruoju metu pagausėjo piktu straipsnių prieš kunigus, prezidentą Reaganą, vakarų propagandines radijo stotis, kurių programos girdimos Lietuvoje, ir prieš "karo nusikaltėlius".

Gruodžio 17-tos "Tiesoje" kaunietis teisininkas V. Maskeliūnas atspausdino "laišką redakcijai", kuriame jis piktai koneveikia Seirijų kleboną J. Grudzinską.

Klebonas, šeimos prašomas, palaidojo laišką autoriaus brolių. Toks giminės religingumas, matyt, kenkia teisininko karjerai, ir šis sumanė išsipirkti, viešai užsipuldamas kunigą. Girdi, klebonas per pamokslą prie duobės iškoliojęs mokytojus, kad šie neleidę mokinių su gėlėmis į bažnyčią. Maskeliūnas pasigiria, kad vėliau jis už klebono

"išsišokimą" visų atsiprašė.

Ir tokios istorijėlės spausdinamos Lietuvos Komunistų partijos, Aukščiausios tarybos ir Ministrų tarybos organe, turinčiame kone pusę milijono skaitytojų. Tikslas gali būti tik vienas — kiršinti žmones prieš Bažnyčią ir juos gąsdinti.

EGLUTĖ—NUSIKALTIMAS

Kiek anksčiau toje pat "Tiesoje" kone per visą puslapį pasirodė kažkokios S. Mockuvienės straipsnis, atpasakojantis Kybartų kunigo S. Tamkevičiaus bylą. Tarp "baisių" kunigo nusikaltimų yra ir kalėdinės eglutės šventoriuje organizavimas 1982 m. bei bendradarbiavimas Lietuvos Katalikų bažnyčios kronikoje. Už šiuos net tenykštėje konstitucijoje leistinus darbus kun. Tamkevičius gavo 6 metus laisvės atėmimo ir papildomai nutrėmimą ketveriems metams.

Su nesuprantamu įkvėpimu straipsnis užvardintas "vienoje rankoje rožančius, kitoje vėzdas". Galbūt norėta pasakyti: "Kunigo rankoje rožančius, o komunistų — vėzdas". Bet, ko gero, tai net ne korektūros klaida. Orvelio 1984-ieji metai ten jau seni.

Dar anksčiau buvo rašyta apie Viduklės klebono A. Svarinsko nuteisimą ir New Jersey gyventojų J. Kungio išteisinimą OSI byloje.

Tuo tarpu Rusijos federacinėje respublikoje nuo spalio 1-osios įsigaliojo naujas įstatymas, leidžiantis kalėjimų ir koncentracijos lagerių administratoriams už nepaklusnumą prailginti kalinių kalėjimo laiką iki penkerių metų, be teismo. Žinia, jog dauguma gulagų kaip tik ir yra Rusijos federacijoje.

Rusiškoje demagogijoje ne paskutinę vietą užima gyrimasis žėmomis oficialiomis kainomis. Kad kai kurių prekių valstybinėje prekyboje trūksta, tai jau antraeilis dalykas. Su fanfaraus paskelbta, kad nuo gruodžio 1-osios sumažintos kainos kilimams, karakulio gaminiams, spalvotiems televizoriams, kvarciniams laikrodžiams ir kitoms liuksusinėms prekėms.

SAUGO MIŠKUS

Prieš Kalėdas ten imta prekiauti ir eglutėmis bei eglė šakų puokštėmis. Miškininkai ir ekonomistai ypač perša pastarąsias, nes tokiu būdu mažiau nukenčia miškas. Lietuvoje Kalėdoms — oficialiai Naujiesiems Metams — iškertama iki milijono medelių, kuriems išauginti reikia 200 hektarų miško. Dekoratyvinių eglėšakių panaudojimas išgelbsti ne vieną medelį.

Jurbarko Kultūros rūmuose prieš šventes vyko paroda, kurioje buvo išstatytos 264 eglė ir pušies šakų kompozicijos, įkomponuotos į keraminius indus, kelmelius, kempines ir dailiai išlenktas šakas. Miškų ūkiai šiemet buvo įpareigoti paruošti tiek eglė šakų, kad jų poreikavimas būtų visai patenkintas. Tuo tarpu eglėšakių buvo prikirsta tik "pagal galimybes". Rezultate — maždaug trečdalis namų naudojo eglėšakius, vietoje eglėšakių.

Nukelta į 11 psl.

Vienybė, 1983 m. gruodžio 31 d.

NUBAUSTAS KUN. S. TAMKEVIČIUS

Vilniaus Tiesa gruodžio 3 d. laidoje pranešė, jog Lietuvos TSR aukščiausias teismas nutėisė Kybartų kleboną kun. Sigitą Tamkevičių 6 metus laisvės atėmimu ir paskyrė papildomą bausmę — nutėrimą 4 metams.

Sis laikraštis savo skyriuje "Iš teismo salės" ilgame S. Mockuvienės rašinyje Vienoje rankoje rožančius, kitoje — vėzdas" aiškina kun. S. Tamkevičiaus prasižengimus tarybiniam įstatymams.

Daugelyje vietų minima Lietuvos katalikų kronika, kuri nemaža rašiusi apie kun. Tamkevičių bei jo darbus. Pagal Tiesą, kun. Tamkevičius nubaustas pagal Lietuvos TSR baudžiamojo kodekso 68 str. pirmąją dalį (antitarybinė agitacija ir propaganda).

Čia duodame ištrauką iš Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikos, kur yra rašoma apie kun. S. Tamkevičiaus suėmimą:

1983 gegužės 6 Vilniuje, vykstant kun. Alf. Svarinsko teismui, kun. Sigitui Tamkevičiui buvo užvesta baudžiamoji byla pagal LTSR BK 68 str. 1 d. Čia pat salėje jis buvo areštuotas ir patalpintas KGB izoliatoriuje.

Dar prieš areštą, gegužės 4, kai kun. S. Tamkevičius buvo iškviestas į Vilniuje esantį LTSR Aukščiašiąjį tiesmą liudininku kun. Alf. Svarinsko byloje, į Kybartus privažiavo daug saugumo ir milicijos.

LIETUVOJE

Atkelta iš 10 psl.

Dar rašytojas Gogolis praeito šimtmečio pirmoje pusėje išgarsino rusiškąją korupciją. Dabar keletą jos variantų atskleidė Lietuvos finansų ministras R. Sikorskis. Ilgame straipsnyje apie finansinę drausmę jis rašo, kad jam didelį susirūpinimą kelia benzino naudojimas. Įvairių įmonių ir įstaigų šoferiai falsifikuoja savo automašinių kelialapius, padidindami kilometrų skaičių ir tokiu būdu išpūsdami benzino sunaudojimą. Šis "perteklius" tada patenka į privačius lengvuosius automobilius.

Tuo tarpu Kauno "Dinamo" eksperimentinis sportinių gaminių fabrikas 1982 m. sistemingai nepateikė pirkėjams sutartyse numatytų prekių. Vienok fabriko buhalteriai taip dokumentus apiformino, jog "Dinamo" gavo tris socialistinio lenktyniavimo pinigines premijas. Nors premijos vadovaujantiems darbuotojams už planų sumažinimą turi būti apkarpytos, taip ne visada atsitinka dėl sumanių raštinių darbuotojų.

Tam tikrą rekordą pasiekė Šilutės rajono Kintų apylinkės centralizuotos buhalterijos vyresnioji buhalterė I. Kasčiūškevičienė. Ji pasinaudojo nerūpestinga vadovų praktika pasirašyti neužpildytus čekius pinigams iš banko paimti. Ji vėliau čekių sumas padidindavo ir dalį skirtumo pasiglemždavo. To neužtenka; Kasčiūškevičienė priimdavo mokesčių iš tėvų, kurie leido savo vaikus į apylinkės lopšelių-darželį. Ir čia ji dalį pinigų pasilaikydavo. Ji iš šių operacijų susirinko kone 20 tūkstančių rublių.

Vienybė, 1983 m. gruodžio 31 d.

Apie 1 v. popietį kleboniją atvykę milicijos pareigūnai reikalavo kun. Jono Borutos, tačiau tuo metu jo nebuvo. Visas tris dienas iki klebono arešto Kybartus uoliai saugojo vietiniai ir atvažiavę iš kitur KGB bei milicijos darbuotojai.

Šeštadienį, gegužės 7, į kleboniją atvykęs milicijos pareigūnas A. Kazlauskas vėl teiravosi kun. J. Borutos. Neradęs ispėjo, kad, jei kun. Boruta sekmadienį laikys mišias Kybartų bažnyčioje, jį ištikis toks pat likimas, kaip kun. S. Tamkevičių.

Nesakoma, ar kun. Boruta sekmadienį laikė mišias.

Trumpai iš visur

Aušros laikraščio 100 metų sukaktis paminėta Hartford, Conn., gruodžio 11 d. Švč. Trejybės parapijos salėje. Paskaitą skaitė rašytojas Paulius Jurkus iš New Yorko. Eilėraščius iš Aušros deklamavo Vytautas Valiukas. Minėjimą surengė Hartford, Conn., L. B. apylinkės valdyba, vadovaujant pirm. Ignui Budriui.

Brazilijos Lietuvių sąjunga Sao Paulo mieste lapkričio 20 d. paminėjo savo 52-ųjų metų gyvavimo sukaktį. Vadovavo s-gos pirmininkas A. Bumblis. Specialų paveikslą atidengė Margarita Bumblytė-Steponaitienė. Meninę dalį atliko dainomis J. Ažuolaitė, pianinu akompanuojant L. Banytei. Dainavo K. Ambrozevičius. A. Augustaitis lietuviškai ir portugališkai, visiems padėjo.

Linas Česonis, Harrisonville, Missouri, baigęs Harrisonville aukštesniąją mokyklą studijuoja Central Missouri State universitete. Jis taip pat priimtas nariu į sofomorų garbės draugiją Alpha Phi Delta.

Lino brolis Jurgis taip pat lanko Central Missouri State universitetą ir yra gavęs 4 metų Army ROTC stipendiją. Jurgis Harrisonville aukštesniąją mokyklą baigė 1983.

Kompoz. Jeronimą Kačinską, Bostone, enciklopedijon įtrauks Cambridge veikianti Britanijos institucija International Biographical Centre, J. Kačinską paprašė informacinės medžiagos apie muzikinę veiklą Lietuvoje, Europoje ir JAV. Enciklopedija išleidžiama 1984 m.

Korp! Neo-Lithuania suvažiavime išrinkta vyr. valdyba pasiskirstė pareigomis: pirmininkė Dalia Gotceitienė, vicepirmininkas Marius Kasniūnas, sekretorius Darius Balzaras, išdininkas Vytautas Girnius, valdybos narys Arvydas Ignatonis.

MIRĖ KUN. S. GORODECKIS

Lietuvoje lapkričio 23 d. staigiai mirė kun. Stasys Gorodeckis, Nemakščių klebonas. Velionis buvo gimęs 1909 m. gegužės 8 d., kunigu išventintas 1939 m. birželio 3 d. Kun. S. Gorodeckis mirė Tauragėje kunigams surengtose rekolekcijose. Palaidotas lapkričio 28 d.

Tai jau penkioliktas šiemet Lietuvoje miręs kunigas, o Telšių vyskupijoje šeštas.

Lietuviška Kalėdų eglutė Colorado Heritage Centre, Denver, Colo. Prie eglutės Vytautas Beliajus ir Adelė Mikelevičienė. Lietuviška programa šiame Centre buvo suruošta gruodžio 13 d.

UNIVERSITETAS PAGERBĖ VYTAUTĄ BELIAJŲ

1983 m. gruodžio 2 ir 3 dienomis įvyko Šokių metinis pasirodymas didžiojoje Marriot Arenoje, sutraukęs virš 12,000 žmonių. Pasirodymai įvyksta prieš Kalėdų šventes jau 25 metai. Šia proga buvo pagerbtas Vytautas Beliajus. Jo garbei aštuonios universiteto studentų poros sušoko lietuviškų šokių pyne: Malūną, Jonkelį ir Kubilą. Per garsintuvus buvo pasakyta, kad šiais lietuviškais šokiais išreikšta pagarba Tautinių šokių puoselėtojui Amerikoje — Vytautui Beliajui.

Vytautas Beliajus darbavosi su šio universiteto šokėjais ištėsus 33 metus. Pirmą kartą jam ten teko nuvykti 1950-aisiais metais, kai universitetas paprašė jo pagalbos. Dabartinė universiteto profesorė Mary Bee Jensen trijų pirmųjų metų bėgyje buvo jo mokinė.

Taigi šios šventės proga buvo ne tik pagerbtas lietuvis — tautinių šokių puoselėtojas, bet ir pagarsintas Lietuvos vardas Utah valstijoje.

Pasirodyme 500 universiteto studentų šokėjų atstovaujančių dvidešimčiai tautybių šoko ant didžiulės estrados.

Brigham Young universitetas yra vienas didžiausių privačių universitetų ne tik Utah valstijoje, bet ir visoje Amerikoje.

Po šokių pasirodymo, sekančią dieną Salt Lake City, Utah įvyko iškilmingas priėmimas, kurį surengė ponis Linda Lungren. Priėmime dalyvavo daug svečių.

Ponas Lungren prižiūrėjo Katalikų Katedros architektūrinį atnaujinimą, gi jos svainis yra Utah Valstijos Vyriausiojo Teismo teisėjas.

Sparčiai auganti milijoninė

LIETUVIŲ FEDERALINĖ KREDITO UNIJA

KASA

Yra geriausia ir patogiausia bankinė įstaiga visiems lietuviams.

- KASA už paprastas taupymo sąskaitas moka **9%**
- Už IRA pensijų indėlius KASA šiuo metu moka **10%**
- Už didelius ir mažus sertifikatus KASA moka kiek galima aukščiausius procentus.
- Visiems taupytojams KASA lengvomis sąlygomis suteikia visų rūšių paskolas.

—KIEKVIENO ASMENS INDĖLIAI KASOJE APDRAUSTI IKI 100,000 DOL.

KASOS įstaiga veikia savaitės dienomis nuo 9 val. ryto iki 9 val. vakaro, o penktadieniais iki 6 val. ir šeštadieniais iki 5 val. vak.

KASOS adresas: 86-01 114th Street, Richmond Hill, N. Y. 11418. Telefonas: [212] 441-6799

KASA kviečia visus jungtis į lietuvišką taupymo įstaigą.

MOTERYS

Dr. Dalia Šulienė (Digrytė), išlaidiusi valstybinius medicinos praktikos egzaminus, šiuo metu atlieka rezidenciją Sheidy Side ligoninėje Pittsburgh, Pa. Ji prieš 5 metus atvyko iš Lietuvos.

Įdomi gintarų paroda Brooklyne

Lietuvių tautodailės instituto New Yorko skyrius suruošė gintarų parodą Kultūros židinyje lapkričio 12. Parodą atidarė L. Milukienė ir pakvietė Niną Nenortienę paskaitai apie gintarą.

Viešnios iš Bostono pasakojime apie gintarą buvo apstu dalykiškos informacijos, kuri pravartai kiekvienam, kas šiuo Baltijos auksu domisi.

Pradėti kalbą apie gintarą, tai lygu leisti į ilgą kelionę per daugelį kraštų ir jūrų, kurių bangos irgi išmeta įvairių spalvų fosilijas, tokios pat prigimties kaip Baltijos gintaras, tik čia jo randama gausiausiai, ir jis laikomas geriausias "rasės".

Gintaras apdainuotas lietuvių dainose; jis buvo žinomas senovės graikams, Homerui ir kitiems. Tacitas savo veikale Germania, kalbėdamas apie Aisčius, mini ir gintarą. Anais laikais gintaras buvo lygus partneris auksui.

Pasakodama apie gintarą I. Nenortienė nurodė, kad jis randamas ir kituose vandenyse, nevien Baltijoje — net ežeruose ir upėse: rasta gintaro Nemune.

Gintaras įvairiai vadinamas. Gelsvom organinio mineralo fosilijom (gintarui) Graikai pirmieji davė vardą — Elektron. Mūsų laikais gintaras vadinamas vardu to krašto ar vietovės, kur jis randamas, arba pagal jo sudėtį ar spalvą. Rumunijoje randamas gintaras — rumanitas, Burmoje — burmitas, simetitas — Sicilijos gintaras.

Klaipėdoje įsikūrus gintarų firmai Stantien ir Becker, 1860 m. žvejai pradėjo gintarą išgriebti Baltijos jūroje ir Kuršių mariose bei iškasti jų pakrantėse stantienito ir bekerito (gintaro pavadinimai firmos savininkų vardais).

Gintaro parodoje buvo iškabinti ir šeši Irenos Jankauskienės kilimai. Spalvingos geometrinių figūrų kompozicijos rodė savitą kilimų autorės stilių. Gintarų parodą dar pajavairino du spalvingi ekspona-

S. PIPIRAITĖ-TOMARIENĖ PER RADIOJĄ

Chicagoje gyvenanti rašytoja Sonė Pipiraitė-Tomarienė kalbėjo S. Barcus radijo programos valandėlėje "Aatoriai ir Knygos" lapkričio 27 d. Šioje valandėlėje pasikalbėjo su valandėlės vedėju Algirdu Antanaičiu. Rašytoja pasipasakojo savo gyvenimą, kūrybą ir paskaitė savo kūrybos. Ji gana vaizdžiai perdavė savo du anksčiau parašytus eilėraščius suaugusiems ir vieną eiliuotą pasaką vaikams.

S. Tomarienė per paskutinius 25-erius metus yra išleidusi daugiau 10 pasakų rinkinelių vaikams, kurių dalis išleisti Lietuvoje. Dėl to ji išėivijoje susilaukė priešiško nusistatymo savo kolegų rašytojų tarpe ir iš čia veikiančios Rašytojų Draugijos buvo pašalinta. Dabar Lietuvoje vėl turėtų pasirodyti jos pasakų rinkinėlis, tačiau kažkodėl dar neišleidžiamas.

Per dail. Viktoro Petravičiaus grafikos parodos atidarymą Vilniuje lapkričio 14 d. Kairėje išėivijoje gyvenančio dailininko sesuo A. Kuprevičienė su dail. Domicelė Tarabildiene. V. Kapočiaus nuotr.

I. KORSAKAITĖ APIE PETRAVIČIAUS KURYBĄ

Vienybėje buvome rašę, kad lapkričio 14 d. Meno darbuotojų rūmuose Vilniuje buvo atidaryta prie Chicagos gyvenančio dailininko Viktoro Petravičiaus grafikos paroda.

Dabar gavome šios parodos katalogą (jo tiražas kaip ir daugumos Lietuvoje vykstančių individualių parodų — 300), kuriame yra dailininko kūrybos pavyzdžių, dailininko nuotrauka, trumpa biografija ir menotyrininkės I. Korsakaitės įžanga. Ji rašo: "Ši antroji Vilniuje surengta personalinė V. Petravičiaus paroda pristato keliasdešimt išėivijos periodo dailininko kūrinių, nuosekliai pratęsiančių ir plėtojančių ankstesnius jo meninius užmojus... Kiekvienas atskiras V. Petravičiaus kūrinys kartu yra ir bendro autoriaus kuriamo pasaulio vaizdo dalelė."

Pabaigoje I. Korsakaitė pabrėžia: "Aštuntą dešimtį einantis dailininkas išgyvena didelį kūrybinį pakilimą. Prasiplėtusi bendražmogiška problematika, įvairios mitologinės, biblinės, istorinės temos, transformuoti gyvenamosios aplinkos išpūdziai neužgožia dailininko kūryboje gimtojo krašto prisiminimų, nenustelbia tėviškės kaimo, gamtos kvapo ir prarasto vaikystės laiko aido. Giliai širdyje saugoma ilgaamžė nacionalinė atmintis, liaudiški etniniai bruožai suartina V. Petravičiaus kūrybą su dabartiniu Lietuvos menu, primena sudvasintą mūsų meditacinės lyrikos gaidą, daugiareikšmę, slėpingą kai kurių grafikos kūrinių plastiką."

Kataloge pabrėžiama, jog šios parodos pagrindą sudaro A. Kuprevičienės (dailininko sesers) kolekcija. [eš.]

Kalėdų šventėms Amerikos karių Libane palinksminti buvo nuvykęs komikas Bob Hope, su juo taip pat vyko ir kelios aktorės, šokėjos, jų tarpe aktorė lietuvaitė Ann Jillian, kurią Amerikoje dažnai matome ir girdime per televiziją. Šiuo metu ji vaidina humoristiniame veikale "Jennifer Slept Here", perduodamas penktadienio vakarais per NBC TV stotis.

Dail. Reginos Ingelevičienės kūrinių reprodukcijomis pasipuošė Laiškų lietuviams gruodžio laida. Įdėtos trys viso puslapio reprodukcijos ir viena pusės puslapio bei vienos skiltės dailininkės autoportretas. Redakcija nuo savęs prideda duomenų apie pačią dailininkę, kurios apžvalginę darbų parodą šiemet pavasarį Brooklyne, Kultūros židinyje, surengė jos dukros Regina Kudžmienė ir Mara Vygančienė. Dailininkė mirė 1980 m. New Yorke.

tai — Mildos Kvedarienės išausti tautiniai kostiumai.

Bendros jėgos paroda paturtino

Gintarų rinkinius parodoje buvo išstačiusios: Marija Žukauskienė, Gražina Šimukonienė, Milda Kvedarienė, Ina Nenortienė, T. Nakiėnė, Albinas ir Ona Elskai, Birutė Kidolienė, p. Babarskienė. Visą Parodos išplanavimą ir jos išdėstymą atliko Ramutė Česnavičienė.

Itin turtingas ir įvairus gintarų rinkinys buvo M. Žukauskienės. Jis iš kitų skyrėsi ne tik gintarų gausa, o ir jų formų įvairumu — ypač architektūriniais vaizdais. Ant vieno žulniai suremtų skydų buvo trys pastatai, išdėstyti gintaro gabaliukais: Kauno valstybinis teatras, Karo Muziejus, statytas nepriklausomybės metais ir Trakų pilis. Visiems gintarų parodos rinkiniam buvo ir bendrų įprastinių gintarų dirbinių: vienos ar kelių apvarų karoliai, apyrankės, auskarai, sagės ir kitos puošmenos, taip pat pavieniai paprasti gintarų gabalai gabaliukai.

I. Nenortienės gintarų rinkinys buvo tuo ypatingas, kad jos kiekvienas gintaras turi charakteristiką: kur jis rastas, jo specifinės savybės, jo pavadinimas ir kt. Rinkinys itin spalvingas-įvairiaspalvis.

Parodos priedas ir pajavairinimas buvo Gintaro atžymėjimas. Parodos dalyvės ir lankytojos pasipuošusios tautiniais drabužiais, atžymėtos balta gėle. Gintaro atžymėjimo komisiją sudarė Aldona Katinienė ir Emilija Jurevičiūtė.

L. Milukienė, uždarydama gintarų parodą visiems jos dalyviams ir rengėjams padėkojo. Ji kvietė ateiti į Lietuvos tautodailės institutą (LTI), daugiau domėtis jo tikslais, pageidavo kad jo veikla būtų gilinama, plečiama. Tikrai, LTI lietuvių kultūros panoramoje užima platų barą, ir jo užmojai didžiai prasmingi: tautinės kultūros plėtimas ir ugdymas yra kartu tautinės sąmonės gilinimas ir aktyvinimas. J. K.

Sveikinu Vienybės redakciją, administraciją ir bendradarbius, Švenčių proga — Prisimindama neužmirštamą savo mylimą vyrą, advokatą poetą, laureatą Nadą Rastenį, jo atminimui aukoju Vienybės palaikymui \$20.00.

JULĖ M. RASTENIENĖ

Vienybė, 1983 m. gruodžio 31 d.

KULTŪROS ŽIDINIO DEŠIMTMETIS

Prieš dešimt, penkiolika metų ar dar seniau buvo kitaip... Minėjimam, koncertam, suvažiavimam patalpų reikėdavo elgėtai. Viena kartą vienoj mokykloj, kitą kartą kitoj, ar dar kur kitur kažkieno salėj.

Įkyrėjo! Ryztasi ir nutarta pasistatyti savo patalpas, Kultūros rūmus, kur būtų telkiama New Yorko ir jo apylinkių lietuvių kultūrinė veikla.

Ir taip stojosi Kultūros židinys New Yorko Brooklyn dalyje, ant kalnelio, 361 Highland Boulevard.

Lietuvių Kultūros židinio dedikacijos Aktas pasirašytas 1974 m., vasario 10, Brooklyn, N. Y., atspausstas Kultūros židinio dešimtmečio minėjimo leidiny židinyje:

"Lietuviai Pranciškonai ir Didžioji New Yorko apylinkės lietuviai bendrom pastangom ir aukom pastatydintą Lietuvių Kultūros židinį skiria

Nepriklausomai Lietuvai Ir Lietuvų Tautai,

kad čia augtų jos sūnų ir dukrų žmogiškosios asmenybės moraliniai bei religiniai pagrindai;

stiprėtų jų dvasioje tarpusavio lietuviškas solidarumas, šiluma lietuvių kalbai, kultūrai, ilgų amžių gerosios tradicijos;

gilėtų ištikimybė gyvenamam kraštui ir išpareigojimas dirbti savo tėvų žemės — Lietuvos bei joje gyvenančių tautiečių asmeniškai laisvei ir valstybinei nepriklausomybei.

Tame kelyje jiems tetarnauja Lietuvių Kultūros židinys ir tepadeda jiems Visagalis."

Dedikacijos aktą pasirašė: T. Jurgis Gailiusis O.F.M., Lietuvos ir laisvojo pasaulio lietuvių pranciškonų Provincijolas; Anicetas Simutis, Lietuvos Generalinis Konsulas; Aleksandras Vakselis, JAV Lietuvių Bendruomenės New Yorko Apygardos Pirmininkas; T. Paulius Baltakis, O.F.M., Lietuvių Kultūros Židinio Statybos Komiteto Pirmininkas.

Minėjimo iškilnių programa

Kultūros židinio 10 metų sukakties minėjimas įvyko gruodžio 3 d. jo paties patalpose, 361 Highland Blvd., Brooklyn, N. Y. Minėjimą pradėjo A. Vakselis, sveikindamas visus K. Ž. veikėjus: administraciją, finansų tiekėjus Tėvus pranciškonus ir visus į šį minėjimą atėjusius, dėkodamas visiems už vienokią ar kitokią talką K. židiniui, ir pakvietė T. L. Andriekų invokacijai.

Po to kalbėjo ir sveikino visus G. K. Anicetas Simutis, linkėjo visiems ištvermės ir skirti daugiau dėmesio K. Židiniui. Kaip gi atrodytų mūsų gyvenimas ir veikla be jo? ..

T. Paulius Gailiusis, O.F.M., džiaugėsi, kad K. židinys per minimą dešimtmetį ištikimai dirbo dedikacijos akte išreikštieji tikslai. Pabrėžė ir tai, kad mūsų visuomenės didelės dalies pasyvumas kelia rūpesčio. Židinys atlieka savo paskirtą tik nedidelės saujelės pasiaukojusių Kultūros židinio veiklai. Dėkojo visiems, linkėjo ir skatino daugiau rūpintis K. židinio ateitimi.

Vienybė, 1983 m. gruodžio 31 d.

P. Jurkus karštoj jausmingoj kalboj pagerbė dešimtmetį Jubiliją. Įsakmiai pabrėžė reikalą didžiają židinio salę papuošti mūsų įžymiųjų veikėjų paveikslais, pvz., mūsų trijų prezidentų. Žinoma, šalia jų galėtų būti ir daugel kitų: Basanavičius, Šliūpas, Kudirka, Maironis, Vaižgantas ir kt. Iš taip papuoštų salės sienų jaunimui bylotų Lietuvos istorija. Gi dabar, didžioji salė atrodanti lyg sandėlys be inventoriaus.

Koncertas

Sios sukakties minėjimui iš Kanados Toronto buvo atkvieistas koncertui choras Volungė. Šiuo metu chore yra 18 moterų ir 14 vyrų. Choro dirigentė Dalia Viskontienė, pianistas Paulius Vytas. Pradžioje (1976) chore buvo vien moterys, tad ir buvo vadinamos Toronto "Volungės". 1980 m. į chorą priimti vyrai. Mišrus choras Volungė galėjo sukurti įvairesnį turtingesnį repertuarą, gi dainų atlikimo forma bei stilius irgi kito ir įvairėjo.

D. Viskontienė yra gabi energinga muzikė. Jos vadovaujama Volungė buvo pakviesta atstovauti Kanados lietuviams parlamento rūmuose Ottawoje. Volungės pasirodymai kituose renginiuose irgi sėkmingi.

1968 ji įsteigė jaunimo chorą Birbynė, kuriam vadovavo penkis metus. Birbynėj buvo paruoštas tvirtas pagrindas Volungės chorui, ir bendrai tokie birbinių chorai laiduotų lietuvių dainos tęstinumą. New Yorko muzikai derėtų susidomėti "birbinių choris", gal tada Perkūnas pradėtų jaunėti... Dabar gi visi perkūniečiai galėtų būti volungiečių ir volungėnų tėvai.

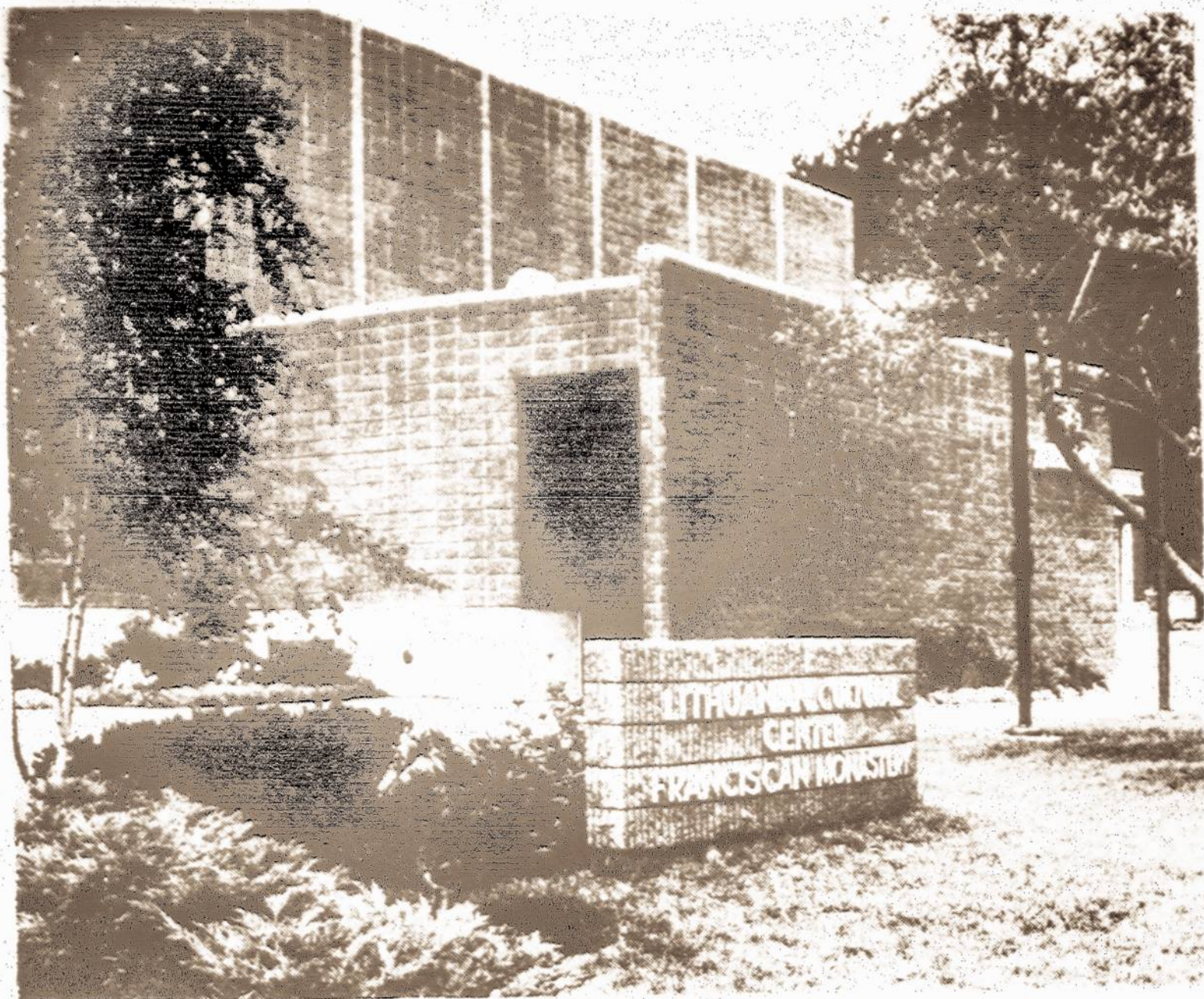
Pirmoj koncerto daly dainavo visa Volungė dainų pynę A. Vanagaičio, ir B. Sruogos Saulėleidžio giesmei ir Bern. Brazdžionio O Nemune sukurtas melodijas A. Vanagaičio, Br. Budriūno.

Antroj daly Volungės vyrai dainavo Dunoj lilio čiuto, liaudies dainą harm. J. Tallat-Kelpšos, ir O dalele, tu mano A. Vasiliausko. Volungės moterim teko Daržely rūtelė pražydo, liaudies daina harm. V. Jančio ir K. Astrausko Prie Nemuno vingio, muz. M. Noviko. Visa Volungė dainavo dainų pynę J. Govėdo. Jo yra ir dainų įtarpai ir palydas.

Pynėse kai kurios dainos buvo ne lietuvių melodijos, tad reikėtų jas programoje paminėti.

Volungės koncerto lyriškas nepertuaras nebuvo per daug sentimentalus, nes dirigentės ritminis jautrumas ir interpretacija apvaldė dainos jausminį toną, išreiškiantį valios ir intelekto sanveiką. Dainų pynėse buvo įvesta šiek tiek ir komiško elemento. Jo poveikis buvo tikrai džiuginantis. Be to, koncertas buvo pajvairintas, atskirai dainuojant Volungės vyrų ir moterim. Atliekant kai kurias dainas buvo stilistinių įvairovių.

Volungės choras paliko kultūringo kolektyvo išpūdį. Jis gali tikrai džiaugtis, turėdamas tokią talentingą ir darbščią vadovę, gebančią patraukti ir suburti jaunimą lietuvių dainos menui ir chorinės kultūros ugdimui.

Kultūros židinys Brooklyne.

Niujorkiečiai, sugužėję į Kultūros židinį jo dešimtmečio sukakties minėjimui, įvertino Volungės, jos dirigentės bei palydo sugebėjimus ir jų meną ir dėkojo jiems ilgiais plojimais ir bisais.

Volungę sveikino Harmonijos kvarteto ir Perkūno choro vardu

harmonietis ir perkūnietis Petras Tutinas.

Dirigentei buvo įteikta gėlių, o P. Tutinas savo asmeninę dovaną įteikė vienam choristui.

Visą minėjimo eigą ir koncerto pabaigą pravedė Vytautas Alksninnis. J. K.

SKAITYTOJŲ PARAMA VIENYBEI

Iki 1983-ųjų metų pabaigos šie Vienybės skaitytojai, atnaujindami prenumeratą, kartu prisuntė aukų laikraščiu paremti:

S. Aušrota, Sun City, Cal. ... \$5.00
T. Šlapikas, Chesapeake, Val. 5.00
A. Šateika, Brooklyn, N. Y. 20.00
Helen Kulber, B'klyn, N.Y. ... 20.00
J. Adomaitis,
Canandaigua, N. Y. 10.00
Cleopatra Shimkus, Chicago, Il. 5.00
Anna Petrash,
Richmond Hill, N. Y. 100.00
Estelle Binkins, Jamaica, N.Y. 2.00
Milda Norkūnas, Boston, Ma. 5.00
Marcelė Wassel, Chicago, Il. 5.00
K. Baltrukonis, Chicago, Il. 10.00
A. Šimonelienė, New York, N.Y. 5.00
J. Kiaunė, Harrison, N. J. ... 5.00
V. Audėnas, Union, N. J. ... 10.00
V. Bakūnas, Los Angeles, Ca. 5.00
A. Ūselis, New York, N. Y. 15.00
V. Trumpa, Santa Monica, Ca. 10.00
P. Šulas, Chicago, Il. 80.00
J.L. Kas Sr., Pembroke, Ma. 50.00
Irena Mickūnas
Jamaica Plains, Ma. 25.00
B. Spudienė, Woodhaven, N.Y. 50.00
J. Naujokaitis, Cleveland, Oh 10.00
G. Petkus, Glendale, Cal. ... 20.00
J. Liubinskas, Elizabeth, N.J. 40.00
Conrad Kaster, Belleville, N.J. 20.00
Viktorija Vencius, Deltona, Fl. 5.00
Ona Keraminas, Rockford, Il. 30.00
Lionė Mathews, Flushing, N.Y. 25.00
V. Zukevičius, S. Boston, Ma. 5.00
BR., Amsterdam, N. Y. 100.00
J. Balnionis, Chicago, Il. 10.00
R. Kondrotas, Rich. Hill, N.Y. 5.00
Z. Ratas, Merrick, N. Y. 5.00
E. Kubaitis, Asbury Pk., N.J. 10.00
J. Landsbergis, Richm. Hill, N.Y. 5.00
Vl. Žilinskas
Treasure Island, Fl. 35.00
E. Mikužiūtė, Chicago, Ill. 25.00
K. Zalyš, Fishkill, N. Y. 30.00
F. Galinis, Richm. Hill, N.Y. 5.00
Iz. Medziukas, Los Angeles, Ca. 5.00
Ona Matuzas, Richm. Hill, N.Y. 70.00
A. Milūnas, Downers Grove, Il. 5.00
S. Markus, Manhattan Bch., Ca. 5.00

V. Vasikauskas, Rich. Hill, N.Y. 3.00
J. Kiausas, Harrison, N. J. ... 10.00
A. Vebeliūnas, Rich. Hill, N.Y. 10.00
V. P. Janulaitis
Morton Grove, Il. 15.00
Nellie Shumbris, Bayside, N.Y. 5.00
A. M. Senkus, Easton, Pa. ... 5.00
L. Bulka, Brooklyn, N.Y. 5.00
K. Milukas, Jamaica, N. Y. ... 10.00
Frances Laukaitis
Lynbrook, N. Y. 5.00
J. E. Stubeda, Burlington, Ma. 5.00
J. & E. Atkocaitis
Richmond Hill, N. Y. 15.00
B. Vaskelis, Easton, Pa. 5.00
Dr. Rev. P. Ragažinskas
Central, N. M. 20.00
F. Ginkevičs, Surf City, N.J. ... 10.00
Dr. V. Kaupas, Concord, N.H. 20.00
Ch. F. Kal, Chicago, Il. 50.00
J. Antanavičius
Rego Park, N. Y. 100.00
J. Matiukas, Woodhaven, N.Y. 5.00
Ona Paukštys, Elizabeth, N.J. 10.00
Ch. Cheleden, Madeira, Fl. ... 50.00
Ona Kadas, Woodhaven, N. Y. 5.00
AZ, Willoughby, Ohio 25.00
Eleonora Jocius, Cleveland, Oh 5.00
F. Motuza, Detroit, Mi. 25.00
P. Šukys, Kearny, N. J. 5.00
Anelė Zabela, Jersey City, N.J. 5.00
E. Brazauskienė, Hartford, Ct. 5.00
J. Juozunas, Clarendon Hills, Il. 5.00
Z. Bacevičius, Woodhaven, N.Y. 2.00
L. Kulikauskiene
S. Ozone Park, N. Y. 10.00
A. J. Revukas, Cranford, N.J. 15.00
J. Zabulionis, Canada 10.00
Dr. Dalia Šulas
Pittsburgh, Pa. 15.00
J. G. Kazlauskas, Stamford, Ct. 5.00
B. Ginčauskas
St. Petersburg, Fla. 10.00
J. Ališauskas, Cicero, Il. 5.00
P. P. Dargis, Pittsburgh, Pa. 75.00
Julė Rasteniene
Baltimore, Md. 20.00
Visiems aukotojams, padėjusiems Vienybei nuoširdžiausiai dėkojame. Aukos padeda sumažinti kasmetinį laikraščiu leisti nuostolius.
LEIDĖJAI

SPORTAS

Edvardas Šulaitis

KAUNO ŽALGIRIS TEBEPIRMAUJA

Šešios stipriausios Tarybų Sąjungos krepšinio komandos sužaidė pirmojo finalinių varžybų turo susitikimus 111.

Po Tbilisio turo turnyrinėje lentelėje komandų padėtis dabar tokia:

1. Kauno "Žalgiris" 8
2. Maskvos CASK 7
3. Kijevo "Strojitelis" 6
4. Tbilisio "Dinamo" 5
5. Taškento "Universitetas" 3
6. Kijevo ASK 1

1984 metų sausio 24—29 dienomis Kaune įvyks antrasis pirmosios finalinės šešiukės turas.

Vilniuje pirmojo turo kovą baigė komandos, TSRS vyrų krepšinio čempionate rungtyniaujančios dėl 7—12 vietų. Dabar antrosios finalinės grupės komandos turnyrinėje lentelėje rikiuojasi taip:

1. Rygos VEF 7
2. Leningrado "Spartakas" 6
3. Vilniaus "Statyba" 6
4. Minsko RTI 5
5. Maskvos "Dinamo" 5
6. Rygos ASK 1

Antrojo turo susitikimai bus žaidžiami Minske 1984 m. sausio 24—29 dienomis.

LEDO RITULIO VARŽYBOS DETROITE

Kaip atrodo, ledo ritulys pradeda išsipilietinti ir Š. Amerikos lietuvių tarpe. Pavasaryje įvykdytos pirmosios pirmenybės. Dabar — lapkričio 5 d. Detroite vėl vyko lietuvių žaidynės, kuriose varžėsi vietos, o taip pat Bostono, Chicago, Toronto ir Hamiltono komandos.

Varžybos pradėtos rungtynėmis tarp Bostono ir Toronto. Jose bostoniečiai pasiekė 8—2 pergalę. Tada Kovas (Detroitas) įveikė Chicago Gintarą 5—4, o po to Bostonas ir Hamiltonas sukovojo lygiomis (2—2). Ketvirtosiose rungtynėse Torontas lengvai (11—2) sutvarkė Chicago, o Kovas nugalėjo Hamiltoną 4—2. Baigmėje susitiko vietos Kovas ir Bostonas. Čia sunkią pergalę — 5—4 nusinešė Kovo atstovai.

1984 m. kovo pabaigoje Bostone numatytas kitas panašus turnyras, o gegužės mėn. Toronte bus SALFASS pirmenybės.

CHICAGOS GOLFININKAI

Chicagoje veikia Lietuvių Golfo klubas lapkričio 12 d. Ateitininkų namuose buvo surengęs metinį banketą.

Pobūvį pradėjęs pirmininkas Arūnas Vasys, pasveikinęs dalyvius, pakvietė susikaupimo minute prisiminti praėjusiais metais mirusius klubo narius: Edvardą Žitkų, Vilių Tamoliūną ir Donių Varnaitį.

Pobūvį praversti pakvietė Joną Talandį. Beje, Jonas Talandis 1984 metais kandiduoja į Chicagos Metropolitan sanitarinio distrikto komisierius.

CHICAGOS LIETUVIAI FUTBOLININKAI

Chicago Lituanicos futbolo komanda dar prieš žiemos pradžią sužaidė kelias rungtynes dėl Amerikos "Open" taurės. Abejas laimėjo lietuviai. Paskutinės jų buvo lapkričio 27 d. visą laiką lyjant ir esant šaltam orui. Buvo žaista prieš lenkų Wisla vienuolikę ir ji nugalėta 2—0. Dabar lietuviai pateko į pusfinalį, kuris bus žaidžiamas jau 1984 metų balandžio mėnesį.

ŠACHMATŲ TURNYRAS CLEVELAND, OHIO

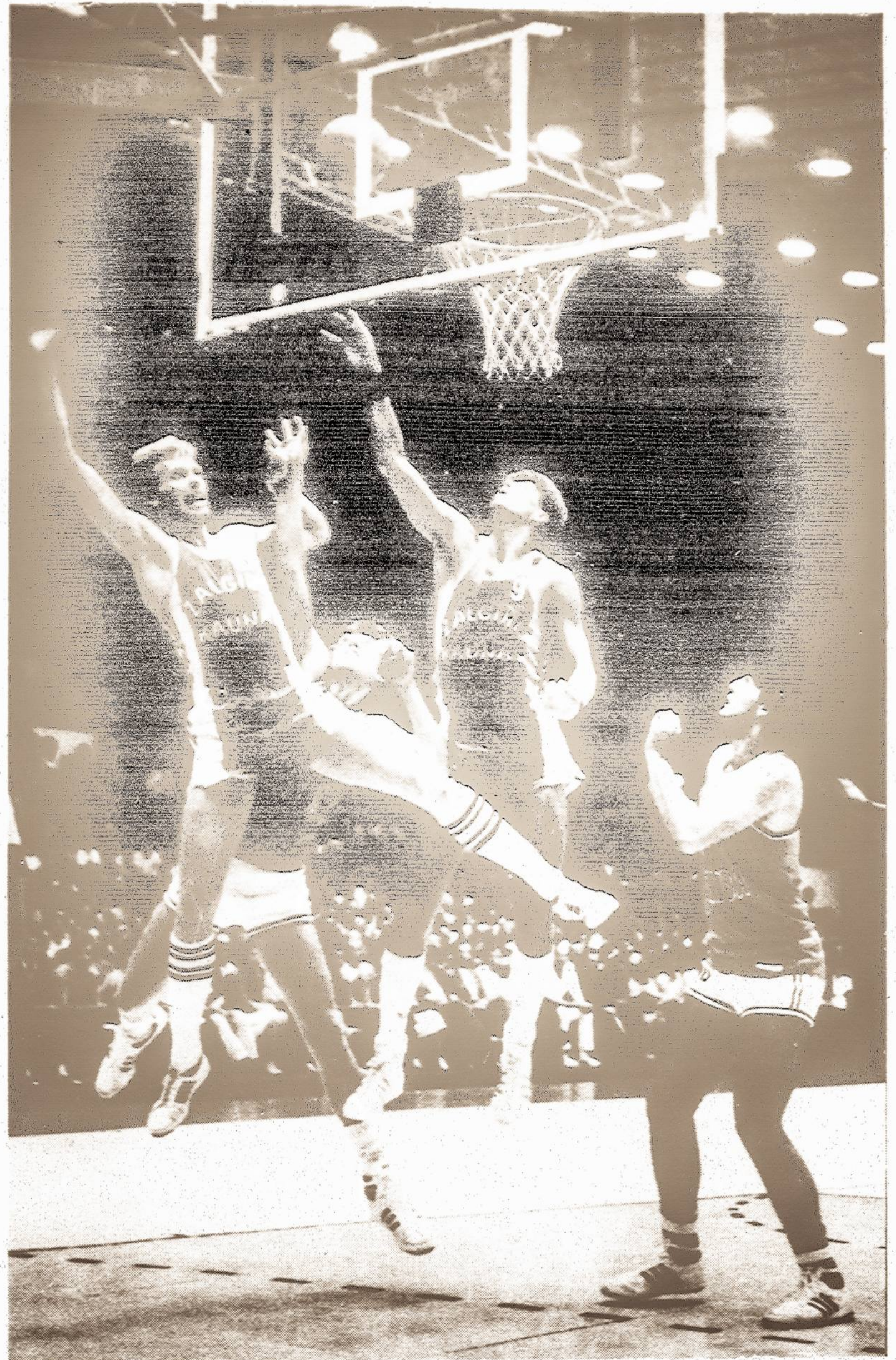
1984 m. sausio 28—29 d. Clevelande rengiamas "2nd Lithuanian Open" šachmatų turnyras. Rengia — Clevelando Lietuvių Amerikos piliečių klubas, talkinant Clevelando LSK "Žaibo" šachmatų sekcijai. Šis turnyras oficialiai sankcionuotas USCF ir yra atviras dalyvauti visiems amerikiečių bei kandaiečių žaidėjams.

D. KUTKAITĖS LAIMĖJIMAI

Prancūzijoje, Strasburge, baigėsi pasaulio meninės gimnastikos čempionatas, tarp kurio dalyvių buvo ir vilnietė Dalia Kutkaitė, čia tapusi bronzos prizininke, o štai vėl surengtos didelės šio sporto varžybos. Vengrijos sostinėje Budapešte gimnastės rungtyniavo dėl "Intervizijos taurės". Daugiakovės nugalėtoja tapo minėto pasaulio čempionato aukso medalininkė D. Georgijeva iš Bulgarijos. Antrąją vietą laimėjo D. Kutkaitė, atsilikusi viena dešimtąja belo.

Sportinių filmų Kaune suruoštame devintajame T. Sąjungos sportinių filmų festivalyje dokumentinių filmų klasėje pirmąją vietą laimėjo Lietuvoje gaminta **Aukso karštligė**, pagaminta V. Starošo. Sidabro medalį toje pačioje kategorijoje gavo R. Verbos filmas **Lituanikos sparnai**. Bronzos medalį gavo R. Vabalo vaidybinis filmas **Skrydis per Atlantą**.

Vytautas Beleckas ir sūnus Jonas, sav. WINTER GARDEN SVETAINĖS, 1883 Madison St., Ridgewood, N. Y. 11227. Telef. 821-6440. Salė vestuvėms ir kt. pramogoms. Be to, duodami polaidotuviniai pietūs. Pirmos rūšies lietuviškas maistas prieinama kaina.

Šiuo metu Tarybų Sąjungos vyrų krepšinio aukščiausioje lygoje pirmąją Kauno "Žalgiris". V. Kapočiaus nuotraukoje žalgiriečiai rungtyniavo su JAV jaunimo rinktine [ji dėvi Team Florida marškinėlius] praėjusį pavasarį [rungtynes laimėjo lietuviai 101-80].

ATIDARYTAS NAUJAS DANTŲ GYDymo CENTRAS

DR. DONATAS ALEKSANDRAVIČIUS, VEDEJAS

Metro Dental Service, P. C.

116-06 MYRTLE AVENUE
RICHMOND HILL, N. Y. 11418

Prieinamos kainos, modernūs įrengimai, patogus privažiavimas Jamaica ir Myrtle Ave. autobusais, atidarytas kasdien vakarais ir šeštadieniais.

SKAMBINTI: [212] 441-0909

Susitarti dėl laiko ir patikrinti kainas

Namų pirkimo, pardavimo, apdraudos
ir visais reikalais kreipkitės į

John Orman Agency

REAL ESTATE & INSURANCE

PILDOMI MIESTO, VALSTYBĖS IR FEDERALINĖS
VALDŽIOS MOKESČIŲ PAREIŠKIMAI.

Geriausias patarnavimas

110-04 JAMAICA AVE., RICHMOND HILL, N. Y. 11418
Telefonas: Virginia 6-1800

MIRĖ STASYS LOZORAITIS

Atkelta iš 1 psl.

Romoj, Rygoj, Tallinne ir kitur gynė Lietuvos teises santykiuose su nacionalsocialistine Vokietija; pakartotinai bandė rasti modus vivendi su Lenkija ir 1935 rugsėjo Ženevoj susitiko su Lenkijos užsienio reikalų ministru Becku.

1938 m. kovo m. susilaukus Lietuvai Lenkijos ultimatumo, jis buvo įteikęs atsistatydinimą, kuris nebuvo prezidento priimtas, ir užsienio reikalų ministro postą jis paliko tik 1938 m. gruodžio 5. Kurį laiką buvo užsienio reikalų m-jos centre įgalioto ministro titulu ir, Vokietijai atplėšus Klaipėdos kraštą, pirmininkavo komisijai, sudarytai kilusiems dėl to klausimams tvarkyti.

Veikla Romoj ir Lietuvos diplomatinės šefo pareigos

1939 m. vasario 15 paskirtas nepaprastu pasiuntiniu ir įgaliotu ministru Romon prie Kvirinalo.

1940 m. birželio 2 užsienio reikalų ministro Urbšio telegrama buvo pavestas eiti užsieny pasilikusios Lietuvos diplomatinės šefo pareigas, jei Lietuvą ištiktų katastrofa. Raudonajai armijai 1940 m. birželio 15 įsiveržus į Lietuvą, Lozoraičio iniciatyva visi Lietuvos pasiuntiniai įteikė vyriausybėms, prie kurių buvo akredituoti, protesto notas, visai eilei valstybių, tarp jų JAV, davusias pagrindą nepripažinti Lietuvos okupacijos.

Lietuvos atstovybė prie Kvirinalo nustojo veikti 1940 m. rugpjūčio 27, kai jos patalpas užėmė Sovietų valdininkai.

Lozoraitis išrinktas Paryžiaus Tarptautinės diplomatinės akademijos nariu 1935 m., apdovanotas aukštais Lietuvos ir kitų valstybių ordiniais.

Įvairių kraštų spaudoj jis yra paskelbęs straipsnių Lietuvos laisvės temomis. 1949, 1956 ir 1957 metais lankėsi JAV; yra pakartotinai su politine misija važinėjęs Londonan, Paryžiu, Bonnon ir kitur.

Atsisveikinimas su vėlioniu įvyko Lietuvos Pasiuntinybėje Romoje prieš karštą išvežant į bažnyčią. Maldą atkalbėjo prelatas Audrys Bačkis. Lietuvos Diplomatinės ir Konsularinės Tarnybos vardu ir Šveicarijos Lietuvių Bendruomenės vardu atsisveikino dr. A. Gerutis iš Bern, Šveicarijos Pasaulio Lietuvių Bendruomenės, Prancūzijos — Ričardas Bačkis ir Italijos Lietuvių Bendruomenių vardu — prelatas

V. Mincevičius. Kalbėjusiems ir dalyvavusiems atsisveikinime šeimos vardu padėkojo Stasys Lozoraitis, Jr.

Gedulingas mišias bažnyčioje atlikė Vyskupas A. Deksnys, koncelebravo — prelatas A. Bačkis ir kun. Alg. Bartkus, Šv. Kazimiero Lietuvių Kolegijos pro rektorius.

Laidotuvėse dalyvavo velionies šeima. Romoje gyveną lietuviai. Iš kitur į laidotuves buvo atvykę — dr. A. Gerutis, Ričardas Bačkis su žmona ir dviem sūnum, Emilija Čekienė iš New Yorko, Radio Liberty pareigūnas Kestutis Čerkeliūnas. Prie velionies karsto buvo daug gėlių, vainikų, jų tarpe, su Lietuvos trispalve vainikai — šeimos, Lietuvos Diplomatinės Tarnybos, Pasaulio Lietuvių Bendruomenės.

Velionis provizoriniai palaidotas Romos kapinėse.

Liko žmona Vincenta ir du sūnūs — Stasys ir Kazys. Stasys, gimęs 1924 m. rugpjūčio 2 d. Berlyne. Jis 1935-39 m. mokėsi Kaune M. Pečkauskaitės gimnazijoje, 1943 m. Romoj baigė vokiečių gimnaziją ir tais pačiais metais pradėjo dirbti Lietuvos pasiuntinybėj prie Šv. Sosto, o nuo 1947 m. attache, nuo 1952 pirmasis sekr. 1944-48 m. lankė Romos universiteto teisių fak. Dalyvavo Italijos lietuvių veikloje (Lithuania d-jos v-boj nuo 1944 m., centriniame liet. komitete narys nuo 1946 ir 1950 pirmininkas, Italijos LB laikinojo organizacinio komiteto pirm. 1950 52) ir įvairiose tarptautinėse konferencijose. Nuo 1950 m. Tarptautinės tremtinių intelektualų s-gos v-boj. Rašė Santarvėj, Europos Lietuvy, taip pat italų spaudoj: 1946-48 m. buvo Lietuvių Balso redakcijoj.

Neseniai lankėsi JAV ir tarėsi ateities lietuvių diplomatinės likimu.

Šeimai ir lietuvių veikėjams gili užuojauta.

Mirė Charles Beacham-Bičiūnas, 84 m. amžiaus Chicagos ligonių priežiūros namuose. Jis dirbo 60 metų Chicagos miesto savivaldybėje, ten buvo biudžeto specialistas. Merė Jane Byrne jį labai vertino, nes jis buvo biudžeto specialistas ir galėjo pasakyti, kurioj biudžeto skiltyje galima sumas mažinti ar padidinti. Jis buvo sudaręs komitetą Jane Byrnei rinkti, vis tikėjosi būti Chicagos aldermanu. Liko žmona Irena.

SILVER BELL BAKING CO.

A. Radziūnas, savininkas

Mūsų specialybė lietuviška duona, pyragai vedybiniais ir kitokiems pokyliams.

Tel. 779-5156

43-04 JUNCTION BLVD., CORONA, QUEENS, N. Y. 11368

14 DAY SPECIAL TOUR WITH 11 DAYS IN LITHUANIA

Celebrate New Year's Eve with your relatives and friends!

December 27, 1983—January 9, 1984 . . . \$1,499.00

Itinerary: Moscow, 1 day; Lithuania, 11 days; Frankfurt, 1 day

Tour flights from Boston and New York via Lufthansa German Airlines

Baltic Tours
293 Auburn St.
Newton, Mass. 02166
616-965-8080/969-1190

We prepare invitation documents for relatives to visit the USA from Lithuania.
Darius-Girenas 50th Anniversary Commemorative Calendar available. \$5.00.

WALSH & CASSESE

FUNERAL HOME, INC.

104-38 JAMAICA AVENUE

RICHMOND HILL, N. Y. 11418

212-849-2775

212-843-4620

OUR CHAPELS CAN ACCOMMODATE 200 PERSONS.

PARKING ON PREMISES.

J. MATTHEW P. BALLAS FUNERAL HOME

MODERNI, VĖSINAMA KOPLYČIA

A. J. BALTON-BALTRŪNAS

LICENSED MANAGER AND NOTARY PUBLIC

660 GRAND ST., BROOKLYN, N. Y. 11211

Tel. STagg 2-5043

Juozas Kavaliauskas

LAI DOTUVIŲ DIREKTORIUS

Licensed Pennsylvania and New Jersey

1601 S. SECOND STREET, PHILADELPHIA, PA.

Telefonas DEWey 4-5136

VIENYBĖ

Linus Kojelis, Baltųjų rūmų parei-gūnas etniniams reikalams, gruodžio 11 d. atlydėjo prezidentą Ronald Reagan į New Yorką. Kojelis buvo suorganizavęs prezidentui susitikimą su tautinių grupių atstovais Sheraton Central viešbutyje. Dalyvavo 16 tautinių grupių atstovų. Lietuvių susitikime dalyvauti buvo pakviestas Lietuvių informacijos centro ir Lietuvių Katalikų Religinės šalpos vedėjas kun. Kazimieras Pugevičius.

Linus Kojelis kiekvieną atstovą prezidentui pristatė individualiai, ir kiekvienas turėjo progos trumpai su prezidentu pasikalbėti. Kun. K. Pugevičius prezidentui padėkojo už Lietuvos katalikų paminėjimą savo kalboje, minint Visuotinių žmogaus teisių deklaracijos paskelbimo sukaktį.

Akt. Vitalis Žukauskas pateikė humoristinę programą LKM New Yorko klubo kalėdiniame pobūvyje Kultūros židinyje. Poetas Leonardas Andriekus paskaitė savo poezijos.

Kun. Antanas Račkauskas, Apreiškimo par. vikaras, ateinančiais metais mini savo 50 metų kunigystės sukaktį. Ta proga jam dėkingi parapijiečiai ir bičiuliai rengia pagerbimą gegužės 27 d. ir kviečia visus tą dieną iš anksto pasižymėti savo kalendoriuje.

Dail. Albinas Elskus, studiją išsruošęs Manhattane, profesoriaujas Fordham universitete, sukūrė prisikeliančio Kristaus mozaiką North Arlington, N. J., pašventintam Newarko arkivyskupijos Šv. Kryžiaus kapinių mauzoliejiui. Jame įrengtos 6,174 kriptos laidojimui. Mauzoliejiui panaudotas baltas ir rudas granitas, o jo vidus išklotas itališku marmoru.

Mozaika 33 pėdų aukščio, 11 pėdų pločio. Jos centre — didelė prisikėlusio Kristaus figūra, už jos — auksinis diskas, simbolizuojas Dievo amžinybę. Įjungtos ir vaivorykštės spalvos, reiškiančios Dievo galybę. Viršuje Švč. Trejybės simboliai — trys vienodo dydžio trikampiai.

Dail. A. Elskus paruošė mozaikos projektą, o ji pagaminta Italijoje.

Lietuvos vyčiai išleido savo Lietuvos reikalų komisijos biuletinį, kur sutelkta daug aktualios medžiagos. Rašoma, kaip Valstybės departamentas tvarko žemėlapius, kur yra Baltų valstybės, Baltų apsisprendimo rezoliucija kongrese, kongresmano Ben. Gilman žinios. Plačiau sustojama ties Dariaus ir Girėno pašto ženklų, įdėta net peticija — parašam rinkti lapai, nurodyta, kaip reikia rašyti Pašto viršininkui.

Redaguoja Bernice Aviza, Lietuvos reikalų komisijos pirmininku yra dr. Jokūbas Stukas.

Maironio lituanistinės mokyklos kalėdinė eglutė ruošiama sausio 8 d., sekmadienį, 3 v. popiet Kultūros Židinyje. Mokiniai suvaidins du kalėdinius vaidinimus, atvyks Kalėdų senelis su dovanomis, veiks loterijos vaikams ir suaugusiems.

Stasys Citvaras, solistas, buvęs Dono kazokų choro dalyvis, dainavęs keliose operose, atliks meninę programos dalį Klaipėdos krašto atvadavimo minėjime, kurį rengia New Yorko šaulių kuopa sausio 14, šeštadienį, Kultūros Židinyje. Solistui akomponuos Viktoras Ralys.

Dr. Rolandas ir Gražina Paeglės iš Marian, Ind., kur Rolandas profesoriauja, su savo vaikais Tadu ir Edvardu Kūčiom buvo atvykę pas Gražinos mamytę Liudą Kulikauskienę.

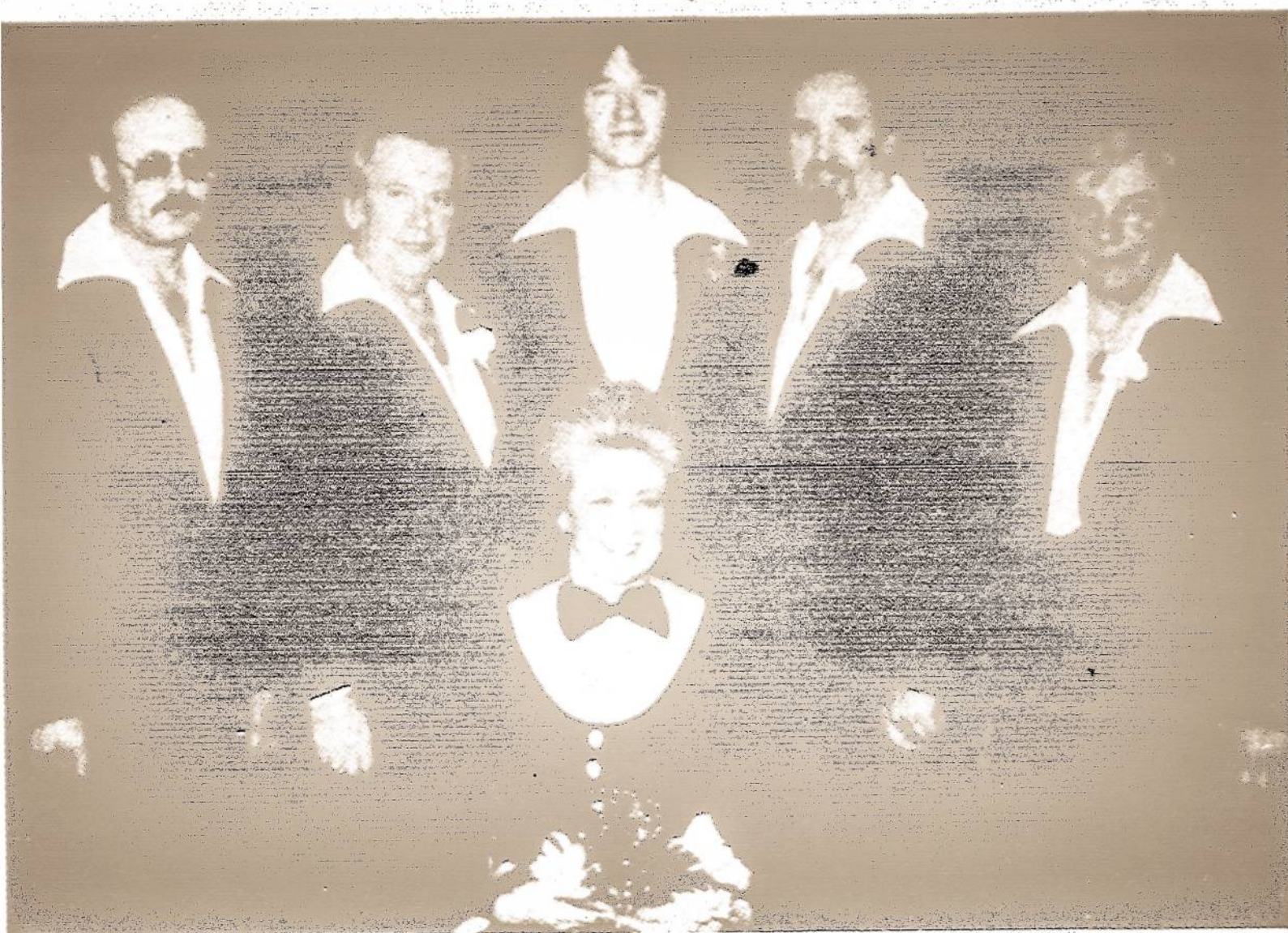
N. Y. Filatelistų Draugija išleido savo biuletinio gruodžio numerį. Surinkta daug medžiagos iš filatelistų veiklos, aprašomi Lietuvos pašto ženklai, plačiau aprašomi ženklai, spausdinti Berlyne. Skelbiamas metų biuletinio turinys. Biuletinis leidžiamas anglų kalba, redaguoja W. E. Norton. 22 puslapių. Viršelyje pašto ženklo projektas, skirtas aušrininkui Dovainai — Silvestravičiui.

BATUNas kviečia Manhattane dirbančius dalyvauti susipažinimo pietuose ketvirtadienį, sausio 5, Estų namuose nuo 12 iki 2 val. p. p. Kurie domisi BATUNo veikla, bus supažindinami su BATUNo darbo projektais. Informacijų galima gauti BATUNo būstinėj: 828-2237.

Idomios šventinės dekoracijos.

R. Kisieliaus nuotr.

Jiniai ir trys gintarai dainuoja Lietuvių Atletų Klubo rengiamame Naujųjų Metų sutikime Kultūros Židinyje. Vienetą sudaro iš k. Felix Shapiro, būgnininkas, Zenonas Jurys, Stasys Janušas, Vytautas Daugirdas — vieneto vadovas, Juozas Nakutavičius, priekyje Dana Summers-Struogaitė.

NEW YORKO AMERIKOS LIETUVIŲ TARYBOS VADOVYBĖ

New Yorko Amerikos Lietuvių Taryba išsirinko naują savo vadovybę: pirmininkas Algirdas Speauskas, vicepirmininkai: Al Marcelynas, Jonas Klaščius, sekretorius Apolinaras Vebeliūnas, išdėninkas P. Ažuolas, finansų sekr. V. Steponis, izdo globėjai: M. Klivečkienė, Br. Spūdienė. Nariai: J. Adomėnas, B. Bobelis, S. Briedis, dr. A. Goldnerienė, Č. Jonušas, A. Koncė, H. Kulber, V. Padvarietis, V. Sidas, D. Uzas, J. Valaitis, A. Vakselis, P. Wytėnus, dr. M. Žukauskienė.

Pranas Naujokaitis, rašytojas ir literatūros kritikas, sunegalavo akimis. Į vieną akį išsiliejo kraujas ir, ligi šis sutrikimas nebus aptvarkytas, jis negalės skaityti. Dabar jam laikraščius skaito žmona. Naujokaičiai gyvena New Jersey valstijoje, bet plačiai dalyvauja New Yorko lietuvių veikloje.

Klaipėdoje krašto minėjimas įvyksta sausio 14 d. Kultūros židinyje. Pagrindinę paskaitą skaitys Mažosios Lietuvos patriarcho Martyno Jankaus anūkė Ieva Jankutė. Minėjimą rengia New Yorko šauliai, kuriems vadovauja neseniai ketvirtam terminui perrinktas Kęstutis Miklas.

New Yorko vyrų Perkūno choro nariai su šeimomis ir buvusiais savo nariais gruodžio 17 d. Kultūros židinio mažojoje salėje turėjo savo kalėdinį pobūvį.

Petras Pusnikas mirė gruodžio 16 d. ryte — Buvo gimęs 1890 kovo 10 d. Lopų kaime, Baisogalos valsčiuje, Kėdainių apskrityje. Ilgesnį laiką gyveno Brooklyne ir ilgus metus buvo Vienybės bendradarbis. Palaidotas iš Apreiškimo parapijos bažnyčios po religinių apeigų gruodžio 19 Sv. Karolio kapinėse, Farmingdale, L. I., šeimos kapuose. Liko žentas Pranas Grisaitis, pas kurį gyveno, ir jo šeimos nariai, kiti šeimos nariai bei draugai. Amžinos atilsies Petruui Pusnikui.

LIETUVIŲ PROGRAMOS VASARIO 16 PROGA

Vasario 16 d. minėjimo progai Amerikos Lietuvių Taryba ruošia specialią programą radijo valandėlėms lietuvių ir anglų kalbomis. Įkalbėtos juostelės bus išsiuntintos radijo stotims, kurios to pageidaus. Lietuviškai kalbės vysk. Vincentas Brizgys ir Lietuvos gen. vicekonsulė Marija Kraučiušienė, anglų kalba — atsargos pulkininkas Kazys Oksas ir Daina Danilevičiūtė-Dumbrienė, jaunesnės kartos atstovė.

KAZIMIERAS ŽOROMSKIS TELEVIZIJOJ

TV Garrison International, Rousimoff Art Showcase laidų programoj Manhattan cable kanale D lapkričio 1 ir 2 buvo parodyta 10 Kazimiero Žoromskio paveikslų, gi lapkričio 23 jie parodyti Suburban cable 32 kanale. Kartu ėjo paveikslų komentaras; jis buvo įrašytas į juostą.

Dail. Romas Viesulas, žymus JAV grafikas, parašė lietuvišką tekstą dail. Telesforo Valiaus monografijai. Angliškojo teksto autorius Paul Duval yra Kanados vienas pagarsėjusių meno kritikų. Knyga 41 pilno puslapio dydžio spalvotų iliustracijų ir 16 juodų-baltų iliustracijų. Monografiją galima papiginta kaina užsisakyti pas A. Valienę.

Muzikas Liudas Stukas pradėjo vargonininkauti Sv. Petro ir Povilo bažnyčioje Elizabeth, N. J.

Arūnas Čiuberkis, po trijų mėnesių gastrolių su vienu Bostono amerikiečių teatru, aplankęs net 40 vietovių, sugrįžo į New Yorką.

Olgos Bogumirskaitės-Bugenytės su **Leonardu Brazaičiu** sutuoktuvės įvyko Paterson, N. J., lietuvių bažnyčioje. Olga Bogumirskaitė-Bugenytė yra Olgos ir Kazimiero Bogumirskių-Bugenių duktė iš Ringwood, N. J., o jaunasis Leonardas Brazaitis — Genovaitės ir Juozo Brazaičių sūnus iš Garfield, N. J. Jaunoji priklausė tautinių šokių grupei. Jaunavedžiai apsigyveno Garfield, N. J.

Vienybė, 1983 m. gruodžio 31 d.